Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

1991 ЙИЛ 19 ЯНВАРЬ ШАНБА № 14 ХИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ РАЖАБ, 4-КУН ШАМСИЙ 1369 ЙИЛ ДАЛВ 1-КУН

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган

НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН, СОТУВДА 10 ТИЙИН

Президент фармонининг ижроси

ИНСОН АЗИЗУ МУКАРРАМ

Дастурхонимизнинг тўкислиги, эгнимизнинг бутлиги кўли қадоқ деҳқон туфайли. Замонамиз тинчлигию юрт маъмурчилиги, истиқболимиз ёруғлигию руҳ-кайфиятимизнинг кўтаринкилиги зироат аҳлининг фидокорлиги, ҳалол меҳнати эвазига десак, муболаға эмас. Бунга биз Фарғона вилоятига хизмат сафари чоғида яна бир карра ишонч ҳосил қилдик.

Ленинград район матлубот жамиятлари уюшмаси бошқарувининг раиси Иномжон Раҳмонов билан мулоқотимиздаёқ мазкур туманда меҳнаткаш инсон ҳақида ғамхўрлик биринчи ўринга қўйилаётгани маълум бўлди.

— Сўнгги пайтларда, — дейди Иномжон ака, — жумҳуриятимизда қишлоқ аҳолисининг турмуш шароитини яхшилашга қаратилган чоралар кучайтирилмоқда. Мана, бизнинг районда ҳам Президентимизнинг аҳолига томорқа учун ер ажратиш ҳақидаги фармонини амалга ошира бориб, 1.700 гектар майдон муҳтож оилаларга бўлиб берилди. Бу — битта ўртача хўжалик ерига тенг. Яъни бир колхоз қисқарди, деган гап. Шунга қарамасдан районимиз деҳқонлари аввалги йил миқдорида пахта топширишди. Бизнинг шароитда аҳолини иш билан таъминлаш долзарб муаммолардан бири ҳисобланади. Кейинги икки-уч йил ичида бу соҳада муайян ишлар қилинди. Консерва заводи кенгайтирилаяпти. Эндиликда етиштирилган мева ва сабзавот арзон нархда узоқ юртларга ташиб кетилмайди. Консерва цехларини доимий равишда хом ашё билан таъминлаб туриш мақсадида сабзавот омборлари кенгайтирилиб, сиғими беш минг тоннага етказилди. Меҳнаткашларни моддий ва маънавий рағбатлантиришга катта аҳамият берилаяпти. Ишлаб чиқаришда ўзини кўрсатган сувчи, пиллачи, механизатор ва чорвадорларга 113 минг сўмлик камёб моллар совға тариқасида тақсимлаб берилди. Аввал давлат банки район идораси жойлашган бинода ҳозир қандолатчилик цехи ишлаяпти. Дастлабки маҳсулот — 5 тонна новвот сувчиларга тарқатилди. Ўзингиз биласиз: уларга бундай неъмат жуда зарур. Аҳолига иссиқ нон етказиб бериш учун новвойхона очдик.

Жойлардаги шароит билан танишиш мақсадида Иномжон Раҳмонов ҳамроҳлигида Йўлдош Охунбобоев номидаги колхозга бордик. Хўжалик бошқаруви идорасида раис Убайдулла Эгамов ҳамда партия қўмитаси котиби Обиджон Юсупов билан мулоқотда бўлдик. Улар раҳбарлик лавозимларига 1988 йилда келишган. Шу давр ичида 4 миллион сўмлик маблағ аҳолининг ижтимоий шароитини яхшилашга сарф қилинибди.

— Хўжалигимизда қурилиш ишларини бажарадиган махсус бригада бор, — деди Убайдулла ака, — унга 60 киши бирлашган. Пишиқ ғишт чиқарадиган ва дурадгорлик анжомлари тайёрлайдиган цехларга эгамиз.

Жамоа хўжалигимизда ичимли сув муаммосини ҳал этишга киришдик. 147 минг сўм сарфлаб ҳавза қурдик, натижада 2.346 хонадондан 1.500 таси тоза сув билан таъминланди. Ижтимоий-маданий объектлар қурилиши авж олдириб юборилди. Ҳар бири юз кишига мўлжалланган 2 та қишки томошахона, Ёшлар уйи, «Наврўз» чойхонаси, маъмурий бино, мактаб қад ростлади. Биз аҳолини уй-жой билан таъминлаш учун 500 минг сўмга ҳар бири 16 хонадонли 2 та уй қуришга аҳд қилган эдик. Буни қарангки, бинолар битганда Президент фармони чиқди-ю бундай уйларда яшаш истагини билдирган одамлар топилмай қолди. Шунда бу биноларга боғчани жойлаштирдик.

Жамоа хўжалигида бўлсангиз, меҳнаткаш инсонга ғамхўрлик нишоналарини ҳар қадамда кўрасиз. Фермага борганимизда молбоқар ва сигирсоғарлар учун ҳаммом, телевизорлар ўрнатилган дам олиш ва овқатланиш хоналари ҳавасимизни келтирди. 985 бош қорамол, жумладан 276 бош (220 таси соғин)сигир, 1.770 та қўй қишловда тўқ ва соғлом асралаяпти, маҳсулдорлик камайишига йўл қўйилмаяпти. Идорага қайтаётганимизда бир ерда шахсий чорва учун ем-хашак тарқатилаётганини кўрдик.

Учрашувлар, суҳбатлар, танишувлардан шу нарса аён бўлдики, у ерда инсон омилига катта эътибор берилаяпти, аммо муаммолар ҳам қалашиб ётибди. Уларнинг ечимини топишга район раҳбарларининг қўли калталик қилиб қолаяпти.

— Район бўйича хонадонларнинг 18 фоизи газлаштирилган, — дейди Иномжон ака. — Қурилиш ашёлари етишмайди. Ёғоч, тунука, шифер ва қувур анқонинг уруғи. Шунинг учун янги солинаётган кўпгина иморатларнинг томи ёпилмай қолди. Белоруссияда ишлаб чиқарилган чуқур қазувчи трактор бизнинг шароитимизда жуда қўл келади. Аммо бундай тракторни олиш учун 8—10 йил навбат кутиш керак. Марказий таъмирлаш устахонасида темирчилар қўнғир кўмир ишлатишади. Уни топиш амри маҳол.

— Сизлардан илтимос, — деди Иномжон ака, — зоналар ҳақида ёзсангиз. Шундай шароитни тасаввур қилинг: йўлнинг икки томони узоқларга туташиб кетган бепоён дала. Сарф қилинган меҳнат, об-ҳаво шароити ва олинган ҳосил бир хил. Аммо ўнг тарафдаги деҳқонларга чап тарафдагиларга қараганда кўпроқ ҳақ тўлашади ёки аксинча. Оқибатда деҳқонлар орасида норозиликлар пайдо бўлади.

Бугунги қишлоқ аҳли яхши ишлаб, яхши яшашга ҳақли. Унинг учун барча шарт-шароит муҳайё этилмоғи лозим. Янгидан ташкил топган жумҳурият Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, унинг маҳаллий ташкилотлари ўз фаолиятларини яна шу йўналишдан бошлашлари керак, деб ўйлаймиз.

Хондамир ТОҲИР ўғли.

Ҳамкорликдаги «Ласточка» корхонаси ёрлиғи туширилган энг сўнгги урфдаги курткаларнинг дастлабки туркуми савдо шахобчаларига чиқарилди.

Наманган вилояти маиший хизмат кўрсатиш бошқармаси билан Ленинграддаги «Маяк» тикув ишлаб чиқариш бирлашмаси тайёрлаган янги маҳсулот бир қарашдаёқ талабчан харидорнинг дидига мос тушади. Гап шундаки, бу икки корхонанинг ҳамкорлик қилаётганига кўп бўлгани йўқ, аммо ҳар иккала томоннинг ҳамёнига беҳисоб пул тушмоқда, манфаат ҳам, рағбат ҳам кўнгилдагидай.

Суратда: шу ҳамкорликнинг «тўнғич фарзандлари» — Фотима Исмоилова (ўнгда) ва Сожида Иминжонова.

А. КОВТУН олган сурат. (ЎзТАГ).

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИ РАИСИНИНГ ҚАРОРИ

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

Совет Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқи Олий Кенгашининг бешинчи сессияси 1991 йил 18 февраль куни Москва шаҳрида чақирилсин.

СССР Олий Кенгашининг Раиси **А. ЛУКЬЯНОВ.**

Москва. Кремль. 1991 йил 18 январь.

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ ҚАРОРИ

ФОРС КЎРФАЗИДАГИ УРУШ ҲАРАКАТЛАРИ ҲАМДА СОВЕТ РАҲБАРИЯТИ КЎРАЁТГАН ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Кенгашининг Раёсати СССР ташқи ишлар вазири А. А. Бессмертнихнинг Форс кўрфазидаги вазият тўғрисида берган ахборотини тинглаб ва муҳокама қилиб, бу минтақадаги танг вазият фожиали тус олганлиги, аслида кенг миқёсли урушга айланиб кетаётганлиги муносабати билан чуқур таассуф билдириб, **қарор қилади**:

1. СССР Президенти М. С. Горбачевнинг Форс кўрфази районидаги уруш ҳаракатлари хусусида берган Баёноти ва шу муносабат билан совет раҳбарияти кўраётган чора-тадбирлар қўллаб-қувватлансин.

2. СССР ҳукумати Совет Иттифоқининг Форс кўрфазидаги можарога нисбатан тутаётган сиёсий йўлини изчиллик билан давом эттириб, у ерда рўй бераётган воқеаларнинг ривожи ҳақида СССР Олий Кенгашига доимо ахборот бериб туриши зарур, деб ҳисоблансин. СССР халқ депутатларининг муҳокама давомида айтган таклифлари ва мулоҳазалари СССР Вазирлар маҳкамасига юборилсин.

3. СССР Олий Кенгашининг Халқаро ишлар комитетига мазкур масалага оид ахборотни умумлаштириб, уни СССР халқ депутатларига юбориб туриш топширилсин.

СССР Олий Кенгашининг Раёсати турли депутатлар гуруҳлари ва уюшмалари вакиллари бўлмиш СССР халқ депутатлари номидан барча мамлакатлар парламентларининг аъзоларига мурожаат этиб, уруш ҳаракатларини дарҳол тўхтатиш учун ўз нуфузи ва имкониятларидан фойдаланишга чақиради.

СССР Олий Кенгашининг Раёсати Бирлашган Миллатлар Ташкилотига, БМТ Бош котибига мурожаат этиб, Форс кўрфазидаги ҳарбий тангликни бартараф этишга, унинг янада кучайиб кетишига йўл қўймасликка қаратилган ташаббусларни қайтадан бошлашга даъват қилади.

СССР Олий Кенгашининг Раиси **А. ЛУКЬЯНОВ.**

Москва, Кремль.

1991 йил 17 январь.

ЖАНЖАЛ ЧИҚҚАН УЙДАН БАРАКА КЕТАР

Литвадаги воқеаларга муносабат

АДОЛАТГА ИШОНЧ СЎНМАСИН

Литва тупроғида қон тўкилди. Биз шу пайтгача бугунги ошкоралик, жамиятни демократиялаш ҳақида гапирганимизда, ёзганимизда, одамларни Болтиқбўйи жумҳуриятларидан намуна олишга чақирдик. Масалаларни қўйишни, ҳал этишни улардан ўрганишимиз лозимлигини таъкидладик. Чунки ушбу жумҳуриятлар СССРда юз берган қайта қуришга бошқаларга нисбатан кўп жиҳатдан тайёр эдилар.

Бугунгача СССРнинг кўплаб шаҳар ва қишлоқларида қон тўкилган эди. Озарбайжон ва Арманистонда, Қозоғистон ва Ўзбекистонда, Қирғизистон ва Тожикистонда... «Булар ниманинг оқибати эди» деган саволга марказдагилар «экстремистик кайфиятнинг, миллатчиликнинг» дея жавоб беришди. Шу боис юқоридаги жумҳуриятларнинг кўпчилигида юз берган фожиаларга панжа орасидан қаралди, воқеалар ўзининг сиёсий баҳосини олмади. Аксинча, марказий матбуот воситалари жамоатчилик фикрини чалғитишга, бутун айбни фақат маҳаллий халқ зиммасига юклашга уриндилар. Ва айтиш кераки, бу ишнинг уддасидан чиқдилар ҳам. Масалан, Фарғонадаги фожиалар марказий матбуотда фақат бир томонлама талқин этилди, ҳақиқий айбдорлар қидириб топилмади ёки яширилди.

Мана шунча қонлардан кейин марказда — давлат бошида турган бирор одам «Ўртоқлар, бу тўкилган қон учун юз йилдан ортиқ давр мобайнида чор ҳукуматидан мерос қолган буюк давлатчилик сиёсати, бу сиёсатни амалга ошираётган кишилар айбдор», деб айтгани йўқ. Бунинг ўрнига барча айб маҳаллий аҳоли гарданига тўнкалди, «нашаванд», «ароқхўр», «безори», «саводсиз» дея ҳақоратланди.

Бугунга келиб ўша ҳар жиҳатдан саводли, юксак маданиятли деб билганимиз — Литва тупроғида ҳам хунрезлик. Хўш, қайта қуришнинг биринчи сафларида бораётган ушбу жумҳуриятда нега бундай бўлди?

СССР Олий Кенгашининг 14 январдаги мажлисида СССР ички ишлар вазири Б. Пуго шундай деди: «12 январь куни жумҳуриятда тинчлик ҳукмрон эди. Бироқ Литва радиоси ва телевидениеси вазиятни кескинлаштирар, Советларга қарши ташвиқотни авж олдирган эди... Соғлом кучлар, халқ дружиначилари радио ва телевидение биноси олдида туҳматчилик кампаниясини тўхтатишга уриндилар. Бироқ қоровуллар уларни таёқ ва темирлар билан кутиб олишди. Миллий қутқариш комитети Вильнюсдаги Совет Армияси гарнизонига ёрдам сўраб мурожаат қилгач, у танклар ва зирҳли машиналардан иборат ҳарбий қисмни юборди...». Б. Пуго ҳам, мажлисда сўзга чиққан СССР мудофаа вазири Д. Язов ҳам ҳарбийларнинг ҳаракатларини тўғри, деб топишди...

Литвадаги фожиалар ҳақида телевидение кўрсатувларини кўриб ва матбуот материалларини ўқиб юрагим увишди. Биз давлат деб ўрганиб қолган «юқори»нинг, «Иттифоқ» деб кўниккан уюшманинг адолатига, ҳақиқатига ишончим чил-парчин бўлди. Литва ва унинг руҳан озод халқининг гуноҳи нима эди? Наҳот ўз ватанини, ўз халқини мустақил, озод кўриш истаги гуноҳ бўлса? Армияни ишга солишга буйруқ берган гарнизон бошлиғи ким? У қандай онанинг фарзанди? Миллий қутқариш комитети қайси миллатга мансуб одамлардан иборат? — Юракни ўртовчи бундай саволларни яна давом эттираверишь мумкин, лекин бундан кимга фойдаю, кимга зиён?

Мамлакатдаги пароканделик, биродаркушлик бизнинг давлатимиз сталинча зўравонлик сиёсатидан қутула олмаганини, қайта қуриш боши берк кўчага кириб қолганини, бундай вазиятда «Иттифоқ шартномаси» деган мавзу муаллақ қолиши мумкинлигини кўрсатмоқда. Боши берк кўчадан чиқишнинг йўли эса битта: жумҳуриятларга тўла маънода сиёсий мустақиллик берилиши, жумладан Ўзбекистоннинг мустақиллик ҳақидаги декларацияси сўзсиз тан олиниши зарур. Акс ҳолда яна қайдадир қон тўкилмаслигига ҳеч ким кафиллик беролмайди.

Ёқубжон ХЎЖАМБЕРДИЕВ, «Саодат» ойномаси бош муҳаррирининг ўринбосари, шоир.

КЕЧИРОЛМАЙМАН

Кўнглимга келгани рўй берди...

1989 йилнинг кузи эди. СССР Олий Кенгаши сессиясида Болтиқбўйи республикалари талабига биноан уларга иқтисодий мустақиллик бериш масаласи муҳокама қилинарди. Ўша пайтда Олий Кенгаш аъзоси сифатида сўзга чиққан Прунскиене мулойим, маъноли, рисоласини келтириб фикрини баён этди, кўпчилик маҳлиё бўлиб қолди. Қишлоқ фарзанди эмасманми, қишлоқиларга хос аллақандай илоҳий бир туйғу кўнглимдан кечди: «Иқтисодий мустақилликдан сўнг сиёсий мустақилликни талаб этишади, тўғри қилишади!».

Бугун СССР Олий Кенгашида ўтказган кунларимни эсларканман, воқеалар ҳалқаси қандай ривожланганлигини кўз олдимга келтираман: юмшоққина, беозоргина нутқлару, таклифлардан қон тўкилишгача олиб келган йўл.

Бегуноҳлар қони тўкилмоқда. Айтинг-чи, Иттифоққа одамлар қурбон бўлишсин дея бирлашганмидик? Мустақил жумҳурият тупроғига қўшин киритишга, шафқатсизларча одамкушлик қилишга ким ҳуқуқ берди? Москвада ўтирган мудофаа вазирими, ички ишлар вазирими, марказий ҳукуматми — ким ижозат этди? Мен қашқадарёлик оддий врач, фарзандлар онаси, депутат сифатида бунақа қирғинбаротликни кескин қоралайман. Литва тупроғида танклар эмас, озодлик байроғи ҳукмронлик қилмоғи, осмонида эркин қушлар парвоз этмоғи зарур.

Фотима БАДАЛБОЕВА, СССР халқ депутати.

Гувоҳлик

Александр НЕВЗОРОВ:

БУ ҲАҚИҚАТНИ ҲАМ АЙТИШ КЕРАК

СССР Олий Кенгаши қарорига биноан 16 январда Марказий телевидениенинг биринчи программасида ленинградлик танқли журналист Александр Невзоровнинг Литвадан тайёрланган репортажи намойиш қилинди. Ўша оқшом у Ленинград программасида томошабинларнинг саволларига жавоб қайтарди. А. Невзоровнинг жавоблари «Рабочая трибуна» муштарийларида қизиқиш уйғотиши аниқ, деб ўйлаймиз. Ёзув қисқартирилган ҳолда босилмоқда.

Бошловчи. Савол мафиячилик руҳида бўлиб, имзо қўйилмаган.

«Касалхонадан тузалиб чиқибди, энди биз шунга мажбур этмоғимиз кераки, у демократияга қарши иш юритиш соғлиқ учун зарар эканлигини билиб олсин...». Шу тариқа давом этади. «600 секунд»нинг бадиий раҳбари Александр Невзоровга Ленинград кенгашига қарши чиқишлар қилиш ҳамда унинг шаънига таъна тошлари отиш нега керак бўлиб қолди? Кўпчилик тушунмай турибди. Кулфату фожиа одатда бирга қўшилиб келади, дейишади. Мен Ленинград кенгаши билан боғлиқ масалаларни кўтаришни истамоқчи эмасдим, шунинг учун ҳам сен жавоб бермаслигинг мумкин, умуман ана шундай савол борлигини таъкидлаб ўтгим келди, холос.

А. Невзоров. Мен Ленинград кенгаши билан боғлиқ саволга жавоб бермоқчиман. Ленинград кенгаши томонидан Литвага нисбатан ачиниш туйғулари пайдо бўлганига ҳам, ҳамдардлик билдирилаётганига ҳам, у ерда рўй бераётган воқеалар тушуниб етилаётганига ҳам асло ишонмайман. Ҳа, ишонмайман. Нега деганда, у ерда бўлмай, ҳақиқий аҳволни билмай туриб, Ленинград кенгаши ўртага қўйишга журъат этаётган фикр-мулоҳазалар илгари сурилиши мумкин эмас. Мен, бир нарсани тушунмайман: бу ерда автобуслар ҳаракатини таъмин эта олмаётган кишилар қандай қилиб Литвадаги сиёсатни ўзгартирмоқчи ёки мазкур жумҳуриятда рўй берган вазиятни қай тарзда барқарорлаштирмоқчи бўлишаяпти? Яна шуни англамайманки, кўчада маст ётган одамлар, алиментчилар, милициядан яна хабарнома келганда Ленинград кенгашининг қайсидир депутати бўлиб чиқаётган кишилар бу ишни наҳотки уддалай олсалар?..

Бошловчи. Саша, мана шунинг учун ҳам бу саволни бермоқчи эмас эдим, чунки муносабатларингиз...

А. Невзоров. Мен уларнинг самимийлигига ишонмайман. У ерда тўкилган қон баҳонасида шон-шуҳрат орттириб қолмоқчи бўлишаётганини тушуниб турибман...

Бошловчи. Мана бу савол, назаримда, дард-алам билан ёзилган: «Агар ростига кўчадиган бўлсак, сен карта устига катта гаров қўйдинг, кизғин тарафдорларингнинг бир қисмидан ажралиб қолишдан қўрқмаяпсанми?».

А. Невзоров. Мен ёш бола эмасман, нима иш қилаётганимни жуда яхши билардим. Программамизга ишонч ва муҳаббат билан муносабатда бўлаётган одамларнинг бир қисмидан ажралишга тўғри келишини ҳам яхши билардим. Айни пайтда мана шу 15 дақиқа нақадар кучли ғазаб уйғотишини ҳам. Ҳа, ўша воқеа ҳақидаги бошқа ҳақиқатга бағишланган атиги 15 дақиқа. Мен қадрим баҳосини ошириш учун ишламайман. Бунақа йўл билан топган обрўга тупураман. Шунинг учун ҳам Литва билан боғлиқ бу можаролар ҳамда мен тайёрлаган бутун кўрсатув ўз масъулиятимда бўлиб, онгли равишда қилинган ишдир. Шундай ишни бажарганим учун заррача афсусланаётганим йўқ. Ҳатто программамизни мунтазам кўриб келаётган томошабинларнинг ярмидан айрилиб қолганимни билган тақдирда ҳам асло афсусланмайман.

Бошловчи. Шахсий, аммо бирмунча жиддий савол: «Сизнинг ўз муносабатингизни билмоқчимиз: қуролсиз шаҳарга қўшинлар киритиш шартмиди? Нима сабабдан рус тилида сўзлашадиган тўда Литванинг қонуний ҳукуматини тарбиялаш учун йўл олди?».

А. Невзоров. Биринчидан, улар тарбиялаш учун эмас, балки арзнома билан боришган. Бироз кейинроқ, у ерда ҳақиқий вазият ошкор этилиб, ҳамма нарса аниқланган пайтда улар ҳам қуролсиз одамлар бўлишгани тушуниб етилади. Ана шу одамларга нисбатан ҳам ваҳшийларча иш тутишди... Айтганча, бу ҳақда программада гап борган. Ҳа, буғ билан иситиш системасига босимли шланг уланиб, устидан қайноқ сув қуйилган 70 киши тўғрисида. Уларнинг буйраклари ишдан чиқарилган. Кўрамизки, бу одамлар, худонинг ўзи сақласин, тарбиялаш учун боришмаган.

Армия масаласига келганда, ҳатто биз ўша ерда бўлган дақиқаларда ҳам... Литвада армиянинг иштироки зарурати менинг учун узил-кесил тушунарлидир.

Бошловчи. Сўнгги савол: қилган ишингиздан афсусланаяпсизми?

А. Невзоров. Йўқ, деб айтаман ҳаммага. Бизни яхши кўрадиган ва яхши кўрмай қўйганларга ҳам (мен программамизни назарда тутаяпман), илгари бизга ишонч билдириб келган, эндиликда эса улар Горби ёки Гидасповга сотилиб кетишди, дея ишонмаётганларга ҳам айтадиган гапим шу: афсусланмаяпман. Шунинг учунки, барчага зид, жамоатчилик фикрига қарама-қарши бўлса-да, кимларнингдир ана шу фожиа, Литвадаги ола-тасирлик негизига қурилган жуда жиддий сиёсий ўйинини бузган ҳолда уларга қасдма-қасдлик билан шундай дейман: энг асосий иш бор, бу ҳақиқат ҳақида ҳам айтиш керак бўлди. Кимдир шундай қилиши лозим эди. Худога шукурки, бу вазифа менинг зиммамга тушди ва уни бажардим...

В. АНДРИЯНОВ ёзиб олди.

(«РАБОЧАЯ ТРИБУНА» рўзномасининг шу йил 18 январь сонидан).

ХОРИЖДАН БЕРИЛАЁТГАН ИНСОНПАРВАРЛИК ЁРДАМИДАН ФОЙДАЛАНИШНИ ТАШКИЛ ЭТУВЧИ МАРКАЗИЙ КОМИССИЯСИДА

Халқаро аҳволнинг мураккаблигига ва ички сиёсий муаммоларга қарамай хориждан Совет Иттифоқига берилаётган инсонпарварлик ёрдами тўхтамаяптигина эмас, балки кўпайиб бормоқда. Транспортнинг барча турларида ҳар куни 800 тоннадан 1.5 минг тоннагача юк келтирилмоқда. 17 январгача ҳаммаси бўлиб 41 минг тонна юк, жумладан 26 минг тонна озиқ-овқат ҳамда 760 тонна дори-дармон ва тиббий асбоблар етиб келди. Бу инсонпарварлик тадбирининг жўғрофияси ҳам кенгайиб бормоқда. Унда қатнашаётган мамлакатлар сони 38 тага етди.

ТАФАККУРНИ ЯНГИЛАШ

Ёки халқ депутатлари ҳокимиятни тасарруф эта оладиларми?

— Албатта, — дейишди Сўқоқ қишлоқ шўросининг фаоллари. — Лекин узоқ йиллар бизни ҳақиқий, амалий ишлардан четлатиб келишди-ку. Маъмурий-буйруқбозлик услуби бутун ҳокимиятни фирқа «масъуллари» қўлига жамлаб берганди-да. Шўролар, уларнинг ижроия қўмиталарида ҳам ўша «масъуллар» устунлик қилишарди.

— Ҳозирги депутатларимизнинг иштиёқи мутлақо бошқача, — Сўқоқ қишлоқ шўросида кўп йиллардан буён ишлаб келаётган Шиддат Асқаров оҳиста сўзлар, лекин унинг фикрларида қатъият, ўз ишидан қониқиш ҳисси сезилиб турарди. — Илгари номзодларни меҳнат жамоаси кўрсатарди. Очиқроғи, хўжалик раҳбарлари, фирқа қўмитаси танҳо номзодлар рўйхатини тузиб, жамоа йиғинига тавсия этардилар. Раҳбариятга маъқул, «кўзга чўп» бўлмайдиган депутатлар сайланишарди. Бундайлар якдил қўл кўтаришдан нарига ўтмасдилар. На иқтидор етишарди уларда, на ташаббус...

Энди-чи? Аҳвол тамомила бошқача. Номзодлар сайловчиларнинг истиқомат жойларидан кўрсатилади. Уларнинг жонкуярлиги сайловдаги муқобиллик туфайли ҳам кучайди.

Сир эмаски, ҳали яқин-яқинларда бутун оғирлик ижроқўм елкасида эди. Доимий комиссиялар қоғозда, ҳисоботларда «фаолият» кўрсатишарди. Энди депутатлар тасарруфини, ташаббусни ўз қўлларига олишди. Улар билан суҳбатлашсангиз руҳияти, интилишлари, мақсадларидаги ўзгаришларни кўриб қувонасиз. Сессиялардан бирида иқтисодиёт ва халқ турмушини юксалтириш масаласи муҳокама қилинди. Калинин номли давлат хўжалиги директори Озод Аъзамовнинг хийла терлаб-пишишига тўғри келди. Халқ депутатлари хўжалик иқтисодиётини чуқур таҳлил қилиб, не-не имкониятлар ишга солинмаётганлигини, баъзи тармоқлар зиёнга ишлаётганлигини кўрсатиб беришди. Қишлоқ хўжалиги ва чорвачилик доимий комиссиясининг раиси Мирсоат Ҳосиловнинг қўшимча маърузаси айниқса кескин, жиддий тусда бўлди.

— Ишчилар ўз меҳнатларига яраша тақдирланмаётирлар, иш ҳақи кам, бу эса меҳнат унуми ва сифатига путур етказмоқда, — деди 17-мактаб ўқитувчиси Абдумалик Абдувалиев.— Аҳоли турмуш даражаси тубанлашмоқда. Давлат хўжалиги маъмурияти ишчилар маошини ошириш имконларини топиши керак.

Маълумотномадан: «Сессиядан кейин давлат хўжалиги меҳнатчиларининг ойлик маоши 20 фоиз кўпайтирилди. Бу мақсад учун 240 минг сўм қўшимча маблағ ажратилди».

Бригада бошлиғи Парда Нуриддинов ўз нутқида асосий эътиборни ҳосилнинг нобуд бўлишига чек қўйиш муаммосига қаратди. Катта-кичик раҳбарларнинг масъулиятсизликлари, тадбир билан иш кўрмасликлари туфайли ҳосил ғарқ пишган кези гоҳ яшик етишмайди, гоҳ бензин тугаб қолади, гоҳида эса транспорт бузуқ бўлади. Қарабсизки, тонна-тонна узум вақтида жўнатилмайди, эзилиб, шираси оқиб ётади.

— Мен бугун яна бир муҳим гапни айтмоқчиман, — мулоҳазаларини давом эттирди П. Нуриддинов. — Биласиз, ҳар йили ток кўчатлари сотиб оламиз. Сир эмас, кўпинча биз хоҳлаган нав топилмайди. Наҳотки шу кўчатларни ўзимиз тайёрлай олмасак? Сара, серҳосил токзорлар барпо этолмасак? Даромад қандай жамғарилаяпти-ю, қаёққа кетаяпти — эндиликда буни пухта ўйлаш керак. Уқув, идрок билан ишламасак, яланғоёқ қолаверамиз, биримиз икки бўлмайди.

Маълумотномадан: «Сессия қарорига кўра давлат хўжалигида икки гектар ер ажратилиб, навли кўчатлар етиштиришга киришилди».

Ўша суҳбат чоғи Шиддат Асқаров куюниб айтган бир фикр ёдимда. Бугунги қишлоқ шўроси кенг ваколатли, аммо қўли калта. Тасарруфида маблағ йўқ ҳисоби. Ҳолбуки, жамғармасиз, маблағсиз ҳокимият муассасаси — бир қўғирчоқ. Ҳудудни ижтимоий ривожлантириш, наказларни бажариш қутлуғ бир орзугина бўлиб қолаверади.

— Яна бир муаммо туфайли дилтангмиз, — Асқаров бироз ўйланиб қолди, кейин кескин сўради: — Айтинг-чи, қишлоқ учун ҳам шўро раиси, ҳам ижроқўм раиси жоизми?— кейин ўзига-ўзи жавоб берди. — Албатта, йўқ. Ҳар иккови бири-бирини кишанлаб ётипти.

Қўшни Намданак қишлоғида бошданоқ тўғри йўлни топишибди. Халқ депутатлари биринчи сессиясида ҳар икки раҳбарлик мақомини қўшиб, қишлоқ шўроси раисини сайлаш билан кифояланишибди. Бу йўл тўғрилиги бир йил ўтиб-ўтмай тасдиқланди.

— Фармойиш бериш ва ижро этиш мақомлари қўшилиб кетди, — дейди шўро раиси Солиддин Салоҳиддинов. — Ишда сансалорлик йўқ. Наказлар, қарорлар ижроси изчил бўлиб қолди.

Намданак шўроси ҳудудида бешта қишлоқ бор. Уларда 12,5 минг аҳоли истиқомат қилади. Табиийки, муаммолар оз эмас. Истеъмол буюмлари, қурилиш материаллари етишмайди. Халқ депутатлари ҳамиша одамлар билан бирга бўлиб, барча масалаларни биргаликда ҳал этишга уринишаётгани шундан.

Ким билан суҳбатлашмайлик, гап айланиб маҳаллий бюджетдаги етишмовчиликлар, маблағ камлигига бориб тақалаверди.

— Алимкентда 13 та катта-кичик ишлаб чиқариш корхонаси бор, — Қўрғон шўроси раиси Рамил Даутов гап бюджет хусусига тақалиши билан ўрнидан туриб кетди. — Трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмаси, пахта заводи, 46-автокорхона, «Сигнал» бирлашмасининг филиали — йирик корхоналар. Афсуски, улар даромад солиғини кўпроқ марказий бюджетга ўтказар, чанги, тутунини биз ютиб, ҳузурини бошқалар кўрардилар. Шу туфайли Алимкентда ўн йиллар мобайнида жиддий ўзгариш бўлмади. Ижтимоий муаммолар кескин тугунлигича қолаверди.

Албатта, турғунлик йилларининг бу тартиботига ортиқ амал қилиб бўлмасди. Ўттиз депутат маҳаллий ўз-ўзини бошқариш ҳуқуқидан амалда фойдаланиб, иродасини рўёбга чиқара бошлади. Аввало корхона ва ташкилотларнинг ижтимоий ривожланишга ажратган маблағлари марказлаштирилди. Шу ҳисобдан болалар боғчаси, йирик спорт иншооти, маданият уйи қуришга қарор қилинди. Уй-жой қурилиши кенгайди.

Ҳа, депутатлар таркиби билимдон, ташаббускор, идрокли одамлардан иборат бўлса, ҳокимият тасарруфи шўролар қўлига тўла-тўкис ўтиши шубҳасиз. Пскентда бўлиб, Муротали қишлоқ шўросининг ишлари билан танишгач, бунга чуқур ишонч ҳосил қилдик. Бу ерда чуқур билим ва қатъият талаб этиладиган мураккаб масалалар ҳам дадил ҳал қилинмоқда. Сабаби — депутатлар таркибида қобилиятли, сермулоҳаза, билимдон кишилар кўп.

Муротали — Олмалиқ биқинидаги қишлоқ. Бу ерда ҳаво, сув, тупроқ таркиби ҳаддан ташқари бузилган. Газ ва бошқа заҳарли моддалар таъсири туфайли бу қишлоқ шўроси ҳудудида беш йилда 70 гўдак нобуд бўлди, 660 бола сариқ касаллигига чалинди. Бундай ҳолатлар халқ депутатларини лоқайд қолдира олмасди. Қишлоқ шўросининг махсус комиссияси металлургия ва кимё маркази атроф муҳитига етказаётган зарар ва унинг оқибатларини синчиклаб ўрганди. Ҳар қадамда ғоят ташвишли ҳолатлар, кўнгилни вайрон этгувчи оқибатларга дуч келишди. Масала дастлабки сессиядаёқ муҳокама қилинди. Атроф муҳитига етказилаётган зарарни камайтириш мақсадида Олмалиқ корхоналаридан товон ундириш лозим деб топилди. Муҳокама чоғида ҳам кўпгина амалий таклифлар, танқидий мулоҳазалар айтилди. Чунончи, депутат Низомиддин Зиёвуддинов заҳарли моддалардан бўшаган идишлар йиғиб олинмаётгани, бу эса айниқса болалар ҳаётига хавф солаётганлигини таъкидлади. У қишлоқ шўросининг экология масалалари билан шуғулланувчи доимий комиссиясини тузиш, район ёш олимлар кенгаши кучларидан ҳам шу мақсадда фойдаланишни таклиф қилди.

Халқ депутати, врач Турсунбой Йўлдошевнинг гаплари кўпчиликни ташвишга солиб қўйди:

— Ўсимликларни ҳимоя қилиш ташкилоти аҳоли гавжум яшайдиган ерда жойлашган. Заҳарли идишлар, турли кимёвий ўғитлар тахланиб ётибди. Ёнгинасида ошхона, гўшт дўкони бор. Автобус бекати ҳам яқингинада. Наҳотки мутасадди ўртоқлар бундай қўшничиликнинг оқибати хунук бўлишини англашмаса?

Ёки Оқтом қишлоғидаги заҳарли кимёвий ўғитлар омборхонасини олинг. Шундайгина хонадонлар орасида жойлашган. Заҳарли моддалар билан ишлайдиган одамларнинг меҳнат шароити, маиший аҳволига эътибор ёмон. Улар уйда ҳам, ишда ҳам, кўча-кўйда ҳам бир кийимда бўлишади. Сут-қатиқ вақтида берилмайди.

Сессия яхшигина қарор қабул қилди. Гап бу чораларнинг рўёбга чиқарилишида.

Хўш, қишлоқ шўроси буни назорат қила оладими? Амалдорлар, мутахассислар олдига қатъий талаблар қўя оладими? Лоқайдларга чора кўришга қодирми? Бунақа саволларга жавоб изласак, аҳвол ҳали мушкуллигини кўрамиз. Муротали ёки бошқа қишлоқ шўроларини қўйиб турайлик, айрим район ва шаҳар шўролари ҳам ўз қарорлари бажарилишига ҳамиша ҳам эриша олмайдилар, яхши-яхшилари қоғозда қолиб кетаётир. Бунга сабаб нима? Эскича ёндашувлар ҳосиласими? Янгича фикрлаш, янгиланиш суръатининг сустлигими? Бефарқлик ёки менсимасликми? Буларни англаб етиш кўпинча осон кечмайди.

Чирчиқ шаҳар шўросининг сессиясида билдирилаётган фикрларни тинглаб ўтириб, баъзи масъул ходимлар эскича андозаларга ёпишиб олиб, ҳаётда юз бераётган ўзгаришларни англаб етмаётганликларига, унга ҳамнафас ва ҳамқадам бўлолмаётганликларига ишонч ҳосил қилдик. Чунончи, сайловчиларнинг 282 та наказидан 164 тасини 1990 йили амалга ошириш чоралари белгиланганди. Бироқ 68 тасигина тўла, 25 таси қисман бажарилди, қолганлари ўлда-жўлда. Шаҳар аҳолисини ичимлик сув билан таъминлаш айниқса кескин муаммога айланди. Шуни назарда тутиб, сув олиш иншооти қурилиши учун умумшаҳар ҳашари эълон қилинганди. Аммо кўпгина раҳбарларнинг амалий қадамларини бугун ана шу муҳим тадбирни инкор этишдан бошқача изоҳлаб бўлмайди: «кучли» корхоналар бу қурилишга амалда ёрдамлашмадилар.

Вилоятимиз шаҳарлари, район ва қишлоқларида шўроларнинг ҳокимиятни тасарруф этишга кучлари етадими, деган саволимизга ҳамма бир хил жавоб берди: «Ҳа». Афсуски, деярли ҳар бир суҳбатдош дарҳол ўз «лекин»ини ҳам қистириб қўяди. Бунда, аввало, маҳаллий бюджетни шакллантириш тамойиллари эскирганлиги, аниқроғи — бошдан нотўғри белгиланганлигига ишора қилишарди. Тўғри-да, маблағ, жамғарма бўлмагач, наказлар, бошқа режалар қуруқ гаплигича қолаверади, моддий асосга эга бўлмайди.

— Мана бизнинг аҳволимизни кўринг, — деди Ўрта Чирчиқ районидаги Ленин йўли қишлоқ шўроси раиси Дадажон Саидолимов. — Ҳудудимизда 18 қишлоқ бор. Уларни газлаштириш, йўлларни созлаш керак. Хўш, маблағни қаердан олайлик? Ёки 350 минг 600 сўмлик бюджетимиз шу ишларга етаяптими? Эҳтимол, хонадонлардан тушаётган 6 минг сўм «тутун пули» мушкулимизни осон қилаётгандир? Қаёқда!..

Қишлоқ шўросида бирор тадбирни амалга оширишга киришишдан олдин «хўжалик раиси номига арзномалар ёзиш ҳиқилдоқдан олаётганлигини айтиб ҳасратлашдилар. Бунда асли мантиқий асос ҳам йўқ эмас: аҳоли асосан шу хўжаликда меҳнат қилади. Жамоа хўжалиги ўз аъзолари турмуш даражаси юксалтирилишидан манфаатдор, албатта. Бироқ қишлоқда яшаб, бошқалар ҳисобига яратилган ўша қулайликлардан баҳраманд бўлиб, ўзи аллақайси идораларда — «четда» ишловчилар-чи? Ахир улар қишлоқнинг ўзига хос устунликларидан фойдаланишади, бунинг учун сариқ чақа ҳам сарфлашмайди-ку! Мана шунинг учун фуқародан олинадиган даромад солиғи истиқомат жойларидаги маҳаллий шўролар ҳисобига ундирилишига оид қарор қониқиш билан қабул қилинди.

Депутатлар таркибининг етуклиги ҳам эндиликда ғоят муҳим бўлиб қолди. Шу боис уларнинг ҳуқуқий, иқтисодий билимлари, ташкилий кўникмаларини ошириш долзарб муаммога айланди. Уни ҳал қилмай туриб, қонунчиликни амалга ошириш, бурчни мукаммал бажариш, одамларнинг ҳуқуқларини рўёбга чиқаришга эришиш қийин, албатта. Афсус: ҳозирги гапбозлик, сафсатабозлик, лоқайдлик жазавасида бу муаммони бартараф этишга эҳтиёж ҳам, имкон ҳам йўқдек. Ҳатто шаҳар, район, вилоят Шўролари таркиби энг сўнгги пайтгача ноаниқ бўлиб келди-ки, бу ҳам кишиларнинг сиёсий ислоҳот натижаларига ишончини сусайтирди. Шўролар дарҳол малакали раҳбарият билан мустаҳкамланиб, амалий ишлар қўлга олинмади.

— Шўролар ҳокимиятини рўёбга чиқариш осон бўлмаётир, — дея вазминлик билан сўз бошлади суҳбатдошим — Паркент район шўросининг раиси Эркин Рўзиматов. — Таажжуб: ҳали ҳам менга фирқа қўмитаси саркотиби сифатида мурожаат қилишади. Неча ўн йиллар удуми шундай эди-да. Ҳамма ҳуқуқ бир қўлда — саркотиб қўлида жамланганди. Ўша тушунча онгда чуқур ўрнашиб қолган. Эндиликда бу қолипни бузишимиз, тафаккуримизни қайта қуришимиз керак. Маълумки, фирқа сиёсий ислоҳот ташаббускори бўлди. Шўроларга, уларнинг хўжалик идораларига тегишли ҳуқуқларини қайтариб берди. Аммо одамларда бу ўзгаришларга кўникиш суст. Янгича тафаккурни қарор топтириш пайти келди.

Ҳа, фирқа қўмиталари шу пайтгача амал қилиб келган бошқарув тамойилларидан воз кечиб, фақат сиёсий усуллар билан иш кўришга ўтишини расман эълон қилдилар. Иккинчи томондан, маҳаллий шўролар таркибини шакллантириш, бошқарувнинг фармойиш бериш ва ижро асосларини уйғунлаштириш пайсалга солинди. Оқибатда фурсат бой берилди, жамиятда иккиланиш, парокандалик, бошбошдоқлик кучайди.

Учинчи бир муаммо: барча босқичдаги шўролар ўз ҳудудларида кадрлар билан ишлашни узил-кесил қўлга олишлари керак. Бусиз шўро ўз ҳокимиятини тўлақонли рўёбга чиқара олмайди. Айтайлик, ўрта бўғин кадрлари, мутахассислар таркибини нега қишлоқ шўросида, унинг раёсатида кўриб чиқиш мумкин эмас? Ҳозирча эса қишлоқларда тобора кенг қулоч ёйиб бораётган кичик корхоналар, цехлар, филиаллар раҳбарлари ҳам юқорида тасдиқланадилар. Қишлоқ шўросининг бу тузилмалар фаолияти оқибатларига «тиши ўтмаслиги» шундан эмасмикин? Чирчиқда халқ ноибларини ташвишлантираётган «маҳкамавий худбинлик» илдизлари ўша эскича ёндашувлар заминидан қувват олмаяптими?

Албатта, шўролар ҳудуднинг устун ҳокимият органлари бўла оладилар. Лекин бунинг учун фақат сиёсий ислоҳот таъкидининг ўзи етарли эмас. Аввало, жамият ҳаётини демократиялаш, тафаккурдаги янгиланиш муқаррар тус олиши, маъмурий-буйруқбозлик услуби, турғунлик йиллари асоратидан узил-кесил фориғ бўлиб олиш зарур. Акс ҳолда эски қолиплар, алмисоқдан қолган андозалар ўз домига тортаверади.

Жўра САЪДУЛЛА,
«Халқ сўзи»нинг Тошкент вилояти бўйича мухбири.

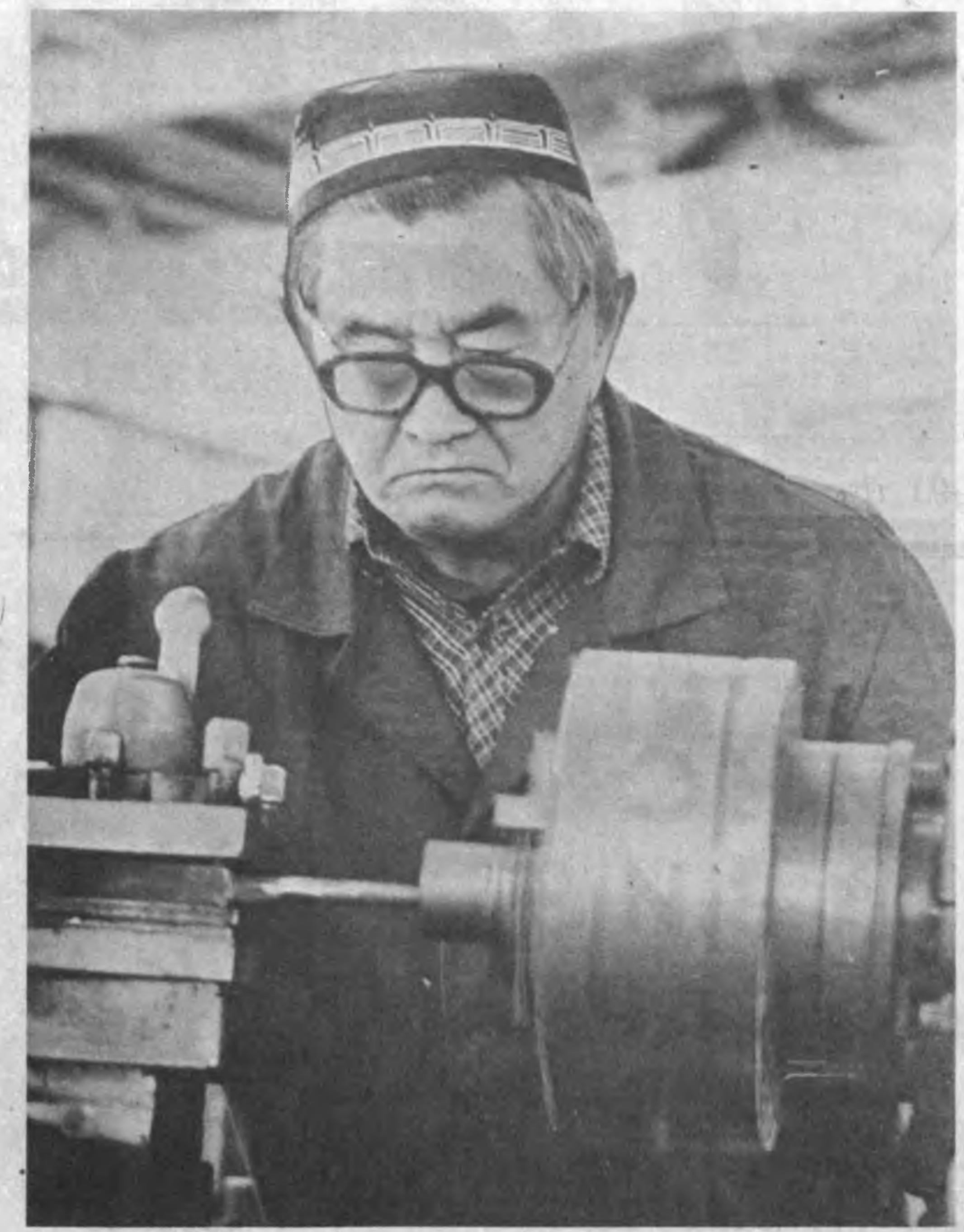

Эргаш ака баъзан ўзига ўзи «Ўртоқ Тўхтасинов, 34 йил токарлик қилдинг, бўлдида, нафақангни оляпсан, етар, оёғингни узатиб ётмайсанми энди» дейди. Гоҳида одамлар ҳам шундай ўйласа керагов, деб шубҳаланади. Аммо ҳар тонгда «Ўзбекхлопкомаш» бирлашмаси томон оёғи тортаверади. Ўрганган кўнгил экан.

«Ишласам ишлабманда, — хаёл суради у тағин, — меҳнат одамни қаритмайди. Шогирдларга бир чимдим нафим тегса ҳам — катта иш. Биров кўкрагимдан итармаётган бўлса, ҳурматимни жойига қўйишса»...

Р. ШАРИПОВ олган сурат.

Эътироф

Мамнунлик сезмоқдаман

«Халқ сўзи»нинг дастлабки сонларини ўқиб, унга обуна бўлганимдан мамнунлик сезмоқдаман. Қизиқарли, чуқур мулоҳазали мақолаларни оиламиз аъзолари қувонч ила ўқиб чиқишмоқда. 3 январь куни эрталаб ишхонамиздаги ҳамкасбларимга рўзноманинг қадри-юксаклигини, халқпарвар эканлигини айтиб бердим. Улар мақолалар билан танишиб чиқишгач, кеч бўлса ҳам унга албатта обуна бўлишга қарор қилишди. Ҳадемай яна 15 хонадонга «Халқ сўзи» кириб боради.

Толибжон ОРИПОВ,
Фарғона район «Ёш техниклар» станциясининг директори.

КЎМАК БЕРИШДИ

Энди Тошкент шаҳридаги Янгиариқ, Жомий маҳаллалари атрофида истиқомат қилувчи ота-оналар фарзандларини тиббий кўрикдан ўтказиш ёки даволаш учун Юнусободга қатнаб сарсон бўлишмайди. Чунки Генерал Хўжаев кўчасидаги шаҳар маиший хизмат кўрсатиш бошқармасига қарашли икки қаватли бинога 3-болалар поликлиникаси кўчиб кирди. Халқ депутатлари Тошкент шаҳар кенгашининг бу адолатли қароридан аҳоли бениҳоя хурсанд.

А. НАВИХУЖАЕВ,
кекса журналист.

Телемарафон

САВОБ ЙЎЛИДА

Ўтган йили жумҳурият Меҳр-шафқат ва саломатлик жамғармаси, Ўзбекистон Болалар жамғармаси, Қизил Ярим ой жамияти, Тошкент шаҳар «Меҳрибонлик» жамияти, Давлат телевидение ва радиоэшиттиришлар қўмитаси ташаббуси ҳамда ҳамкорлигида ўтказилган «Наврўз» телемарафони халқимизнинг одат-удумлари, маданий-маърифий қадриятларини тиклашда, миллий ўзлигимизни англаб-авайлашда беқиёс аҳамият касб этди. Одамларимиз қалбида саховат, меҳр-муҳаббат туйғулари нақадар кучли эканлиги айни ўша дамларда яна бир карра синовдан ўтди.

«Наврўз» жамғармаси масъул котиби, Ўзбекистон ССР халқ депутати Дадахон ЁҚУБОВ мухбиримизга ўтган йилги телемарафон якунлари ва бу йилги режалар ҳақида қуйидагиларни сўзлаб берди.

Инсон дунёга келиши ҳамоно меҳрга, мурувватга муҳтож бўлади. Гўдакнинг лабидаги илк табассум она севгиси туфайли. Болалигимизда мурғак дилимизни обод этган мунис меҳрни бошимизга не кунлар тушмасин ҳаётимиз интиҳосигача қадар қўмсаб яшаймиз. «Наврўз» узлуксиз телемарафонини ташкил этишдан кўзлаган ягона мақсадимиз ҳам меҳру эътиборга зор ўксик қалбларга озгина бўлса-да малҳам бўлиш, қайсидир йўл билан таскин-тасалли, имкони борича моддий мадад бериш эди.

Ана шу эзгу тадбир халқимиз юрагида энг олий инсоний туйғулар: меҳр, ҳамдардлик, садоқату саховат бутун бўй басти билан намоён бўлганлиги кимни қувонтирмайди дейсиз! «Наврўз» жамғармасига 3 миллион сўм тушганлиги бунга яққол далилдир.

Мавриди келди, шу боис саховатпеша айрим ташкилот, район ва шаҳарларни эътироф этиб ўтиш ўринли, деб ўйлайман. Денов пахта тозалаш заводи меҳнаткашлари 100 минг сўм пул ўтказиб, мурувватпешаларга карвонбошилик қилишди. Андижон вилоятининг Қўрғонтепа, Бухоро вилоятининг Қоракўл, Тошкент вилоятининг Янгийўл, Фарғона вилоятининг Ёзёвон, Наманган вилоятининг Чортоқ районлари ва Самарқанд шаҳри аҳли жамғарма тўплашда фаол иштирок этишди. Фуқароларнинг шахсий улушлари 300 минг сўмдан ошди. Бундан ташқари ҳар бир районда «Хайрия» жамғармалари тузилди. Уларда ҳозир ўртача 5 миллион сўм маблағ бор.

Хўш, «Наврўз» жамғармаси қай тартибда тақсимланди, деган савол барчани қизиқтирса керак. Меҳр-шафқат ва саломатлик жамғармасига 650 минг сўм, Ўзбекистон Болалар жамғармасига 650 минг сўм, Қизил Ярим ой жамиятига 650 минг сўм, Тошкент шаҳар «Меҳрибонлик» жамиятига 390 минг сўм, Давлат телевидение ва радиоэшиттиришлар қўмитасига 260 минг сўм ажратилди.

Ушбу маблағ мазкур ташкилотларнинг қарорига биноан фақир ва кўп болали оилаларга, бемор ва беваларга чораларга тақсимлаб берилмоқда. Ҳозирги қимматчилик ва иқтисодий танглик замонида пулнинг қадри пасайганлиги ҳисобга олиниб, фуқарога турли буюмлар билан ёрдам беришга қарор қилинди.

Жумҳурият Болалар жамғармаси кўп болали оилаларга 650 бош сигир сотиб олиб беришга киришди. Қизил Ярим ой жамияти Ўш фожиаси жабрдийдаларига дори-дармон, озиқ-овқат, тиббиёт жиҳозлари, кўрпа-тўшак, чодирлар юборди. Беморларга уйида хизмат кўрсатиш учун 600 нафар ҳамшира қўшимча ишга олинди. Меҳр-шафқат ва саломатлик жамғармаси янги йил арафасида бемор қарияларга ҳар бири 20 сўмдан бўлган 1500 дона совға инъом этди. Телевидение эса 260 минг сўмга «Наврўз» хайрия лотереясини чиқаради. Албатта, юқорида тилга олинган тадбирлар амалга оширган ишларнинг бир қисмидир, холос.

Энди бу йилги режаларимиз хусусида икки оғиз сўз. Энг аввало Наврўз телемарафонининг бу йилги асосий ҳомийларидан бири «Халқ сўзи» рўзномаси эканлигини алоҳида мамнуният билан таъкидлаб ўтмоқчиман. Ўтган йили телемарафон 24 соат давом этган бўлса, бу йил 30 соатдан ошади. Одатдагидек, меҳр-шафқат, саховат, одамийлик мавзулари билан бир қаторда улуғвор тарихий шаҳарларимиз Самарқанд, Бухоро, Хива, Қўқон, Шаҳрисабзнинг маданий обидаларини асраб-авайлаш ва таъмирлаш ишларига бағишланади. Мусулмон мамлакатларида яшайдиган ватандошларимиз билан учрашувлар ташкил этилади. Бир сўз билан айтганда, беҳол инграётган ўксик диллар савоб билан обод этилади.

Яна бир янгиликни алоҳида айтмоқчиман: «Наврўз» жамғармасига бугундан бошлабоқ, маблағ ўтказиш мумкин. Анъанага кўра пул ўтказган жамоалар, ташкилотлар, фуқаролар фаолияти матбуот ва телевидение орқали кенг ёритилади.

Жумҳурият бирлашган «Наврўз» жамғармасининг Ижтимоий-турар жой банкидаги ҳисоб номери — 005700007, код № 73427.

Валижон Бакиров билан Қуронбой Матмуродовлар Тошкент давлат театр-рассомлик институтида ўқийдилар. Улар рассомчиликнинг плакат турида ҳам ўз иқтидорларини синаб кўраётирлар.

Суратда: В. Бакиров (ўнгда) билан Қ. Матмуродов ўзлари ишлаган плакатлар хусусида фикрлашмоқдалар.

Р. АЛЬБЕКОВ суратга олган.

Бирлашманинг ҳосил дўкони

Тошкентдаги «Технолог» илмий ишлаб-чиқариш бирлашмаси ишчилари мева ва сабзавот дўконига эга бўлдилар. Корхона ҳисобидан ажратилган 25 минг сўмлик маблағ бу ерда кундалик эҳтиёж моллари савдосини йўлга қўйишга кифоя қилди. Умумий саҳни 80 квадрат метрли дўконда ҳозир ўнлаб хил ноз-неъмат маҳсулотлари сотилмоқда. Витаминли мевалар, ҳар хил тузламалар ишчи-хизматчилар дастурхонини безаяпти.

Киров район улгуржи мева ва сабзавот комбинати билан корхона маъмуриятининг ҳамкорликда амалга оширган бу хайрли иши энди кўпчиликни ишдан бўш вақтда рўзғор ташвишига берилишдан халос этди.

Р. АҲМАДАЛИЕВ.

Ташвишли хабар

ШУ ҲАМ ТИЖОРАТМИ?

Хўжайлидаги Марказий бозор яқинида дастлабки тижорат дўкони очилди. У биринчи кунданоқ бу ерга келтирилган чет эл молларининг сифати юқорилигини... бу молларга харидорлар талабгор эмаслигини кўрсатди.

Тошкент тижорат комиссияси бу молларга шундай нарх белгиладики, бу нарх чайқов бозоридаги нархдан ҳам юқори, дейди дўкон мудири К. Холмуротова. Масалан, аёллар этигини бизга 500 сўмдан сотишни таклиф қилишди. Ахир, чайқов бозорида ҳам нарх бу қадар кўтарилмаган. Молларни базалардан бевосита етказиб берувчиларга ҳам эътирозлар бор: молларнинг хили кам, маҳаллий талаб ҳисобга олинмаган. Шу сабабли кўпгина буюмлар касод бўлмоқда. Масалан, Қорақалпоғистонда 45-ойк кийим кияда эркаклар жуда кам. Бизга эса аёллар худди шундай пойабзали келтирилди. Бундай пойабзал оддий дўконларда ҳам сотилмай ётади. Ахир бу қандай тижорат?

Шунга қарамай, қандайдир талаблар мавжуд. Дўкон олдида одамлар эрталабдан тўпланишади. Тўғри, ҳамма ҳам харид қилавермайди — нархи чақади. Тўрткўлда, Чимбойда, Берунийда, Ленинободда, Бўстонда шундай дўконлар очилди. Мухтор жумҳуриятда 16 та ана шундай дўкон ташкил этилади. Тузилган махсус тижорат бўлими эса Ўзбекистон ССР Савдо вазирлиги билан дўконлар ўртасидаги воситачи бўғин бўлиб, молларни қайси нархда сотишнигина кўрсатиб беради. Тижорат билан «юқоридан» нарх белгилаб бериш ўртасида қандай боғлиқлик борлигини тушуниш қийин. Худди шу нарса ҳаммани ажаблантирмоқда.

В. ЛУЦЕНКО,
ЎзТАГ мухбири.

Қалам учида алам

БАХТ ЎЗ УЙИНГДАН БОШЛАНАДИ

«Халқ сўзи» масъул ходимаси Мухтарама УЛУҒ қизи ушбу ноласини жамики қизлару аёлларга, ҳамма йигитлару эркакларга ва албатта, «раҳбарман» деганларга қаратади, қалблардан акси садо кутади.

Октябрь инқилобидан кейинги дастлабки йиллардаоқ Лениннинг ишлаб чиқаришда хотин-қизларнинг фаол иштирокисиз социализм қуриш асло мумкин эмаслиги ҳақидаги фикри кенг тарғиб қилинди ва унинг рўёби учун бутун-бутун даврлар сафарбар бўлди. Етмиш уч йиллик яловбардорлик, оташин чақириқлар остида мамлакатимиз хотин-қизлари эркаклар билан елкама-елка туриб (бу ибора аёлларга нисбатан ишлатилганда нақадар ярашиқсиз, лекин начора, ҳаётий ҳақиқат — шу-да!) «бахтли келажакни яратмоқ йўлида меҳнат қилдилар». Социализм-ку қурилмади, афсус... Лекин ўзбек хотин-қизлари ўз аёллик фазилатлари, лутфу назокатлари, маданиятлиликлари, бахтлари таназзулининг тараққиёти томон анча-мунча йўлни босиб қўйдилар. Энди нима қилмоқ керак? Одатда, хатонинг ечими шу хатога кирган йўлингдан чиқмоқда бўлади: хотин-қизларни оила ҳароратига, фарзандлар тарбияси билан шуғулланишга имкон қадар тезроқ қайтариш лозим. Бу — янги гап эмас. Иттифоқ миқёсида ҳам, жумҳуриятимиз раҳбарияти ва илғор фикрли одамлар орасида ҳам аёлга аёллик бахтини, масъулиятини қайтариш ҳақида гаплар бўлаяпти.

Хўш, хотин-қизларнинг ўзлари бу ҳақда қандай фикрдалар?

Давлат корхонаси билан рўзғордаги иш ва юмушларни бирваракайига эплаш қанчалар мушкул эканлигини аёлдан сўраманг. Тонгда қушлардан-да эрта туриб эри, болаларини едириб-ичириб, кийинтириб кузатгач, ўзи ишдан кеч қолмаслик учун тиқилинч автобусларда туртиниб, юлқиниб бораётган, оқшомда ишдан елкалари тоғ босгандай ҳорғин чиқиб, қайси дўкондан зарур нарсани топсам экан, деб шуълаcиз кўзларига ташвиш чўккан она, опа, синглингизнинг аҳволига бир назар солмоқнинг ўзи кифоя...

Лекин бундан ҳам ачинарлиси шундаки, гулдек жисмлари меҳнату машаққатнинг исканжасида қолиб, меҳру муҳаббат учунгина муносиб руҳлари кенгликларида жамиятнинг ўзларига нисбатан меҳрсизлик шамоллари увиллаб ўтган аёллар —оналар бугун кўпроқ вақтларини давлат корхонасида эмас ўз хонадонларида, болаларини бағирларига босиб, эрларининг ишдан қайтишини тилда ширин калому қозонда қайноқ таом билан кутиб олишни тасаввур ҳам қилолмайдиган даражага етибмиз. Эрининг топгани рўзғорнинг йиртиғига ямоқ бўлмайдиган бекаларнинг ҳатто учинчи сменада қолиб ишлашлари сабабини тушуниш мумкин (лекин оқлаш — гуноҳ!). Бироқ хонадон бошлиқлари мўмайгина маош оладиган, ишлаб топган пулларини асосан ўзлари учун меъёридан ортиқ кийим-кечак, зеб-зийнатга сарфлайдиган аёллар ҳам юракларининг қўрини, кўнгилларининг ҳароратини, тангри томонидан ўлчаб берилган имкониятларини биринчи навбатда эрларига, фарзандларига бахш этиб уйда ўтиришни унчаям хоҳламайдилар. Ўшанда аёлларнинг меҳнати жамият иқтисодиёти, тараққиёти учун керак-ку, деб фикримга эътироз билдиргувчилар оз эмас. Йўқ, жамиятимизда юз минглаб ёшларга, эркакларга, айни ишлайман деган қўлларга иш топилмайди. Ишсизликдан ишончсизлик, ишончсизликдан имонсизлик туғилмоқда. Қолаверса, халқнинг маънавияти билан боғлиқ шундай муқаддасликлар борки, уларни йўқотмоқ келажакда юз бериши муқаррар бўлган жуда катта инқирозларга сабаб бўлади.

Жумҳуриятимизда оилавий ажралишлар сони йилдан йилга ортмоқда. Болалар уйлари, мактаб-интернатларда мунғайиб улғаяётган ўғил-қизларимиздан тўқсон беш фоизининг ота-оналари ёхуд улардан бири тирик. Юрагингиз музлаб кетмайдими? Рўзи азалдан сағир боланиям кўчада қолдирмайдиган халқнинг бугунги авлоди вакиласи — она ўз қўли билан: «Қайтариб олишни бир умр даъво қилмайман», — деб тилхат ёзиб, фарзандини етимхонага ташласаю кетса. Фақат шугинами?..

Жуда катта ижтимоий фожиа — жамият занжирининг муқаддас ҳалқалари — оилалар мўртлашиб, чириб бораётгани, узилиб кетаётгани ҳақида бир қарашда беҳад қайғураётгандекмиз, унинг илдизини топишга уринаётгандаймиз. Аммо афсуски, бу ҳаракатлар ҳам жуда кўп соҳаларимизда бўлганидек, Исанинг аламини Мусадан олишдек гап. Яъни, аёлларни меҳрсизликда айблаб меҳрибонликка, бағритошликда айблаб шафқатлиликка, дағаллик ва ношудликда айблаб тадбиркорликка чақирамиз. Ҳолбуки, асрлар давомида ожизаи муҳтарамаларнинг қон-қонига омухта бўлиб кетган энг гўзал фазилатларни ижтимоий тузумнинг бемеҳр, ношуд, тошдан-да қаттиқ тартиботлари янчиб ташлади.

Хизмат тақозоси билан ўн тўрт йилдан буён жумҳуриятимизнинг узоқ ва яқин қишлоғу шаҳарларида яшовчи опа-сингилларим тақдири билан танишдим. Улардан айримларининг қиёфаси хотирамда парчинланиб қолди.

— Мен олий маълумотли муҳандисман, — дея одамлардан пинҳона кўнглини ёрганди бир жувон Андижонда. — Ўғлим бор. Эрим енгил оёқ бир аёл билан яшаяпти. Уйим бузилишининг сабабини ҳеч тушунолмайман, эрим ҳам тушунтириб беролмади. Оилам деб ишга чопиб, топганларимни рўзғорга эр билан баробар ташиганларимнинг оқибати шу бўлди. Йўқчиликда катта бўлганман, энди ўғлим...

Мен ўша синглимнинг пардозу парваришсиз юзларига, ҳар куни тонгда шошилинч орқага чирмаб турмакланганча кечга қадар қайта тароқ тегмайдиган сочларига, кўрксиз кийимларига қараб кўп нарсани тушунгандай бўлдим: ёши ўттиздан ошиб-ошмаган бу аёл эсини танигандан буён тирикчилик ғамида меҳнату ташвишларга боғланган. Ўсма қўйишлар ҳам болалиги каби хотира, сунбул сочлар тароватини темирлар банд қилган. Хуллас, ишлаш... бозор қилиш... рўзғорнинг ҳарки ташвишини бир эркак даражасида кўтара олади бу синглим, лекин дилтортар бека бўлиб эрининг кўнглини олиш санъатидан бехабар...

Аёлга ҳамон биринчи навбатда ишчи кучи деб қарайдиган сиёсату сиёсатдонлар «Инсоннинг қалби гўзал бўлиши керак», «Меҳнат кишини улуғлайди» каби шиорларни ҳали-ҳануз ҳаётга бирёқлама татбиқ этишга уринмоқдалар. Ҳолбуки, инсоннинг ҳамма нарсаси мутаносиб равишда гўзал бўлиши керак. «Онангни отангга бепардоз кўрсатма». Ҳар бир кишининг ақлий ва жисмоний қобилиятлари даражасида қилинган онгли, ижодий меҳнатгина унинг ўзини ҳам улуғлайди.

Фарғона вилоятининг Охунбобоев районидаги жамоа хўжаликларидан бирида бешта қизи билан дала шийпонида яшаган Санобар исмли аёлнинг қиёфасини сира унутолмайман. Эри Санобарни болалари билан ўша ерга ҳайдаб, қўш уйда янги хотини билан бахтиёр яшарди, «хотиннинг қандай бўлишини энди англаб» енгил машинасида учиб юрарди.

Атроф дала, кеч куз. Шийпон устунига суяниб қоқ-қуруқ ерда ўтирганча:

— Энди мен ҳеч нарсага ишонмайман, — деганди Санобар. — Ҳеч бўлмаса, бошпана беришларини сўраб қанча идорага бордим. У ерда ўтирганларнинг ҳамаси уст-бошингга қарар экан. Мени қай бирлари масхаралаб, қай бирлари ҳайдаб чиқаришди...

Онасининг бағрига суйкалаётган қизалоққа, атрофда мунгли юрган қизларга қараб юрагим баттар эзилганди. Ўшанда Санобар ҳар куни тонгда жамоа хўжалигининг чўлдаги ерларига кетаркан, маасумий боғчада тарбиячилик қилиб ойига 60 сўм маош оларкан. Қизлари кеч оқшомгача ўзлари қолишаркан. «Саодат» жаридасининг аралашуви билан Санобар ва унинг қизлари бошпанали бўлишди, аммо онаю қизларнинг турмуш тарзида ҳамон ўзгариш йўқ. Санобар рўзғор қозонини бир нави бўлса-да қайнатиб туриш учун бор кучини меҳнатга беради. Қизларига юриш-туриш маданияти, кашта тикиш, турли таомлар тайёрлашни, куйлашни, шеър ўқишни, хуллас, қизлик-аёллик латофатларини на амалда, на сўзда ўргатишга вақти йўқ бечоранинг.

— Энди қизларимнинг бахтини кўрай, — орзу қилади Санобар. — Йўқса, дунёга келдим нимаю...

Орзуга шак келтириб бўлмайди, лекин қизларимизни бахтли этгувчи фазилатлар уларнинг ўзлари билан улғайиб бориши керак.

Бошга тушса, кўз тортар, деганларидек, аёллар соғу бетобликларига қарамай, ишқилиб ётиб қолмагунларича, давлат иши ва рўзғор юмушларини чираниб бўлса-да, бажариб бораверадилар. Лекин аёл учун хонадондаги ишларнинг ўзи ҳам етарли эканлигини дам олиш кунлари, уларнинг меҳнат таътиллари пайтида англайсан.

Аёлнинг бахту саодати унинг турмуш ўртоғи ва фарзандларининг бахтлилиги билан ўлчанади. Шу ўринда Афғонистоннинг тоғ оралиғидаги қишлоқларидан бирида яшовчи халқнинг афсонага ўхшаш анъанаси, балким ҳаёт тарзи деса ҳам бўлар, ҳақида сўзламоқчиман. Бу қишлоқнинг номи Нуристон бўлиб, у ерда Александр Македонский (Искандар Зулқарнайн)нинг ўша даврда шароит тақозоси билан қолиб кетган авлодлари яшарканлар. Абдураҳмоншоҳнинг тазйиқи остида нуристонликлар мусулмон динига ўтган эканлар. Бу қишлоқнинг эркаклари аёлларини ишлатмасканлар, вақти-вақти билан ўз рафиқаларига албатта жуда гўзал мўъжаз қутича совға қилишаркан. Қутичанинг ичида, менга таърифлаб беришларича, кичкина-кичкина қилиб думалоқланган, хушбўй атир иси сингдирилган пахталар бўларкан. Тонгда аёл ўрин-жойларни йиғиштираётганда ўша ифорли пахта думалоқларидан бирини топиб олса, бу — эрининг: «Ушбу оқшом мен бор муҳаббатим, ҳароратимни сенга бағишлайман», — деганининг шартли ифодасини англаркан. Шу куни бека ҳам маънан, ҳам жисмонан эрининг кўнглини олишга тайёрланаркан: ўта толиқтирадиган ишларга қўл урмас экан, энг чиройли либосларини кийиб, фақат ширин каломи ширин таомлар билан эрини кутиб оларкан... Бу қишлоқда ажралишлар, бевафоликлар, ахлоқий номатлубликлар йўқ даражада экан...

Нуристонлик аёллар ҳаётига бизнинг давримиз аёллари, яъни тонгдан шомгача кетмон чопиб... кун ёки тун бўйи қулоғингни гаранг қилиб, руҳингни ҳоритгувчи тўқув ёки тикув машиналарида ишлаб... ёзда кўчаларда ахлат супуриб, қишда қор кураб... 30—40 талаб болаларга дарс бериб ёки шунчалаб кичкинтойларга тарбиячилик қилиб оқшомда уйга қайтадиган ва бу ёғига бекалик, оналик вазифаларини бажариши керак бўлган шўро аёллари ҳаётини солиштириб кўринг-а...

Жумҳуриятимиз қишлоқ хўжалик ходимларининг 1989 йилги қурултойи минбаридан Тошкент вилояти партия қўмитасининг биринчи котиби Солижон Мамарасулов (ўша пайтда Сурхондарёда ишлар эдилар)нинг:

— Бизда йигитларнинг ҳам толеи йўқ, қиз боланинг қўли деб ушлаганлари қуруқ таёққа ўхшайди, — деган гаплари анжуман иштирокчиларида енгил кулгу қўзғатганди. Аслида, бу — халқни аччиқ-аччиқ йиғлаши зарур бўлган ҳақиқат. Аёлнинг аёллик назокатларидан йироқлашуви унинг ўзини ҳам, эрини ҳам, фарзандларини ҳам бахтсиз қилади.

Шубҳасиз, юқоридаги фикрларимга эътироз билдириб: «Инсон энг аввало маънавий баркамол бўлиши керак», «Ташқи қиёфага қараб қўйилган муҳаббатнинг умри қисқа бўлади», — дегувчилар жуда кўп. Айни ҳақиқат. Лекин маънавий камолот белгиси етмиш йил давомида мамлакатимизда қолипга солиб таърифлаб келинганидек, «халқу Ватан фаровонлиги йўлида» мулоҳазасизлик билан қулларча ишлаш эмас. Қолаверса, ташқи қиёфанинг жозибаси, кўрки, дилтортар ёки аксинчалиги ҳар бир одамнинг маънавий оламига боғлиқ.

Ҳозир пахта далаларида асосий ишчи кучи бўлган 50—40—30 яшар аёллар ва уларнинг изидан кетаётган қизларнинг кўзларига термулганмисиз? Жуда оғир бўлса-да, мен бу кўзларга кўп тикилганман: худди саёз турғун сувнинг ҳолатини ёдга солади. Бу аёллар турмушларини ўзлари бошқармайдилар, балки уларни тирикчилик ташвишлари етаклаб юради. Кўпчилиги оддий тиббий муолажаниям билмаслиги учун фарзандининг тирноқдек дардини туядек касалликка айлантириб юборади... ўз жойида муносиб бир гапни топиб айтолмаганликлари боис турмушлари бузилиш даражасига етади... на мусулмончиликдан, на замонавий қонунлардан хабарлари бўлмаганлиги сабабли ўз жонларига қасд қиладилар... Дориланган пахта даласидан чиқиб юзини оқар сувда бир сидра чайиб, ҳозиргина пахта терган этагига артган ва сути офтобда қизиб айниган кўксини боласининг оғзига тиққан аёлларни худо раҳмати момоларимиз кўришса, қай аҳволга тушишаркин...

Бу фожиаларнинг илдизи шундаки, бутун-бутун авлод — хотин-қизлар «бахтини меҳнатдан топиш учун», «бор куч-ғайратларини сарф этиб улғайди». Мутолааларга, миллий урф-одатларни сақлаш ва болаларига ўргатишга, жисману руҳан тиниқишга, ўзларию ўзгалар ҳақида чуқурроқ фикр юритишга, бир-бирларини англашга, қадрлашга, севишга вақтлари қолмади. Инсоннинг ҳаракатсиз қолган ҳар қандай аъзоси худди темир занглаб емирилгандай меҳнатдан, ривожланишдан тўхтайди. Қалбнинг меҳнати бу — ўз ҳаётингнинг туб мазмунини англашга, мангулик йўлида бир лаҳзалик чақинга қиёс умрингни бесамар ўтказмаслик учун теран мушоҳадалар билан яшашга интилишидир. Бунинг учун аввало қалбни шундай меҳнатга ўргатмоқ керак. Афсуски, мен жуда кўп хотин-қизларга: «Умр ҳақида, яшашдан мақсад нималиги хусусида ўйлаб кўрганмисиз?» — деган саволимга ёки умуман жавоб ололмадим, ёки ўзимизнинг шиорларнамо гаплар эшитдим. Ахир, қалб меҳнат қилмоғи, фикрлар чархланмоғи учун ҳам инсон жисми, руҳи чарчоқлардан қутулмоғи, тиниқмоғи керак-да!

Шунчаки тирикчилик учун кун кечирмоқ эмас, ўз атрофингдаги одамлар билан, жамият билан муносабатда муомала гўзаллиги, яшаш ва ишлаш жойингдаги муҳит, шароитнинг соғлом, озода, тартибли бўлишига маънавий эҳтиёж болаликдан тарбияланиши зарур. Таассуфки, кўпчилигимизнинг тасаввуримизда севги-муҳаббат фақат ёшларга ярашадиган туйғу бўлиб қолди. Аслида эса инсон бир умр муҳаббатнинг гадосидир.

Муҳаббатсиз киши одам эмасдур,
Гар одамсан— муҳаббат ихтиёр эт.

Тилимиз муҳаббатли сўзларга қовушмай қолиши мумкиндир (худди бизнинг ҳозирги ҳолатимиздек), бироқ қон-қонимизга омухта бўлган муҳаббатга ташналик туйғуси ахир бир кун исён кўтариши ва тақдиримизни алғов-далғов қилиб ташлаши мумкин. Бугунги кунда юракларимизни увиштириб тобора «гуллаётган» оилавий ажримларнинг жуда кўпчилиги мана шу исённинг оқибати эканлигига шубҳа йўқ.

Аёлга меҳру муҳаббат ила эрига ва фарзандларига ўзини бағишлаш имкониятини қайтариш керак. Шундагина унинг ўзи ҳам, эркаклар ҳам, ўғил-қизлар ҳам бахтли бўладилар. Граф ва ёзувчи Толстой айтганидек: «Ўз уйида бахтли бўлган кишиларгина бахтлидир».

Икки йилча муқаддам энг юқори даражадаги йиғинларда аёлларнинг иш соатларини қисқартириш ҳақидаги фикрлар айтила бошланганди. Бу мулоҳазаларнинг маълум бир босқичдаги якуни сифатида ССЖИ Олий Кенгашининг 1990 йил 10 апрелдаги «Аёлларнинг аҳволини яхшилаш, оналик ва боликни муҳофаза қилиш, оилани мустаҳкамлашга доир кечиктириб бўлмайдиган тадбирлар тўғрисида»ги қарори чиқди. Бу қарорнинг айрим бандлари 1991 йилнинг 1 январидан кучга кирди. Лекин очиғини айтиш керак, қарор бир ярим ёшгача фарзандлари бўлган оналарга янгича нафақа тайинланиши оилага бир қадар моддий ёрдам эканлигидан бошқа наф бермайди кўп болали, ишловчи аёлга. Ахир рўзғор муҳтожлиги талаб қилгач, қайси она маош камайиши ҳисобига қисқартирилган иш кунига ўтишга рози бўлади?

Бугунги маънавий тангликлар замини — оилада.

«Уйингни хотин меҳри обод этар», — дея лутф айлаганлар мавлоно Лутф Саъдий. «Қуш тилин қуш билади», — дегандек аёл аҳволини ҳаммадан кўпроқ тақдирдоши — аёл билади. Аммо афсуски, ўзбек аёлларининг жумҳурият ва Иттифоқ парламентларидаги вакилалари — халқ депутатлари бўлган хотин-қизлар ҳам съезду сессияларда бу ҳақда жиддий, изчил талаб ва таклифларни ўртага ташлашга журъат этганлари йўқ. Хотин-қизлар муаммолари тўғрисида узуқ-юлуқ айтилаётган гаплар саратонда бир зум шариллаб тинган ёмғирдек изсиз кетаяпти.

Дил-дилимиздан англаб етишимиз керакки, айтайлик, айни шу бугун қайсидир аёлларнинг рўзғор чироғини ёқиб, хонадонни саранжом-саришталаб, эрларига ва фарзандларига меҳрибону ғамхўр рафиқа, она бўлиб ўтиришлари айни шу бугун ва келажакда юз бериши мумкин бўлган қанчалаб жиноятларнинг, оилавий ажримлар, асабий ва жисмоний хасталикларнинг олдини олиши истисносиз ҳақиқатдир. Аёл муҳаббати эр кўксини тоғ этади, юрагини ғурур ва ғайратга тўлдиради, фарзандларини ҳарки нопок қадамлардан сақлайдики, бугун имону эътиқод тушунчаларини унутмоқ даражасига етган жамиятимизни фақатгина шундай инсонлар соғайтиришлари мумкин.

Сиёсий ва иқтисодий мустақиллик туфайли жумҳуриятимиз ҳаётида янгидан бунёдга келажак моддий-маънавий имкониятлар энг аввало хотин-қизларнинг давлат корхонасидаги иш соатларини қисқартириб боришга хизмат қилиши керак, деб ўйлайман.

Сўнгги сўзим — муҳтарама оналаримиз, опа-сингилларимиз, дугоналаримга:

«Гўдак йиғламагунча она сут бермас». Тўғри, бизлар йиғлаяпмиз, аҳволимиз жамият томонидан кўрсатилиши зарур бўлган эътибор, ғамхўрликларга бағоят муҳтож эканлигини айтиб нолияпмиз. Лекин асосан биз ўзимиз ўзимизга, яъни хотин-қизлар хотин-қизларга арзу дод қилаяпмиз, холос. Талабчанроқ, дадилроқ, ҳақ-ҳуқуқимиз ва келажак олдидаги бурчимизга садоқатлироқ бўлайлик. Чунки мансаб, шон-шуҳрат, бойлик, илмий унвонлар аёлга ҳеч қачон ҳақиқий ҳаётий бахт бера олмаган. Бир суюкли ёр, мунис ва меҳрибон бека бўлмоқлик, фарзандларингни тиниққан руҳ билан хотиржам улғайтирмоқ — мана шу чин маънодаги аёллик толеидир.

Во дариғки, бугунги кунда биз —аёлларнинг кўпчилигимиз эркаклар каби кўча одами бўлиб қолдик. Уйимиздан ташқарида учраган ҳар бир танишимизга хушмуомалаю хушрўй кўринишни истаймиз, аммо рўзғорда кун-кунлаб тишимизнинг оқини кўрсатмаймиз баъзида. Ишхонамиздаги раҳбарлар ҳақми, ноҳақми дилимизни оғритсалар, эрганги кунимизни ўйлаб сукут сақлаймиз, уларни «тушунамиз» ва кечирамиз, лекин уйда... эркак киши билан жаҳл ила баҳслашишдан, тортишишдан, ҳақлигимизни исботлаб жанжаллашишдан ҳамиша ҳам ўзимизни тўхтатиб қололмаймиз. Меҳмонга борадиган бўлсак, ўсма-сурмамиз бекаму кўст, бироқ уйда — ўзингизга маълум. Онгимизда гўёки қутблар алмашиб қолган, муҳимни номуҳим ҳисоблаймиз, ўткинчи обрў ва давлат ваъда этгувчи ҳар даргоҳга сажда қиламиз, ҳақиқий меҳробимиз— оиламиз эса қадрсизланиб кетди.

Тангри ҳам: «Сендан — ҳаракат, мендан — баракат», — дер экан. Азиз тақдирдошларим, келинг, бугунданоқ ният ва ғайрат қилайликким, асрлар оша яшаб, бибиларимизу момоларимизни ардоқли, суюкли этиб келган бағрикенглик, гулхаёллик, мулойимлик, меҳру шафқатлилик каби фазилатларни яна кўнглимизга жо этишда аждодларимизнинг муқаддас руҳлари мададкоримиз бўлсин! Ният ва ғайрат қилайликким, жамият аёлга аёллик бахтини қайтарсин!

ОЛАМУ ОДАМ
ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

Форс кўрфази теварагидаги муҳолиф ҳарбий гуруҳлар сони

Пентагоннинг маълумотига кўра, Форс кўрфази теварагида уруш ҳаракатлари бошлангунига қадар Ироққа қарши иттифоқ мамлакатларининг қуролли кучлари салкам 680 минг кишидан иборат эди. Жумладан, АҚШ 415 минг ҳарбий хизматчига (245 минг — қуруқликдаги қўшинлар, 75 минг денгиз пиёдалари, 50 минг ҳарбий-денгиз кучлари ва 45 минг ҳарбий-ҳаво кучлари) эга эди.

Қувайтда ва Ироқнинг жанубий ноҳияларида иттифоқ қўшинларига қарши Ироқ армиясининг 545 минг солдат ва офицери бўлиб, уларнинг ихтиёрида салкам 4,2 мингта танк, 2,8 мингта зирҳли транспортёр ва пиёдаларнинг жанговар машиналари, шунингдек 3,1 мингта тўп ва бошқа артиллерия системалари бор. Бундан ташқари, деб хабар берди Пентагон вакили, кейинги кунларда «мудофаа иншоотлари қурилиши кучайтирилганлиги» қайд этилди.

Қўшма Штатлар мазкур минтақада ва унга туташ сувларда Форс кўрфазида ҳарбий-денгиз кучларининг 108 та кемасига, жумладан «Мидуэй» авионосецлари ҳамда «Висконсин» ва «Миссури» линкорларига, Қизил денгизда «Саратога», «Жон Ф. Кеннеди», «Америка» ва «Теодор Рузвельт» авионосецларига, Арабистон денгизида «Рейнжер» авианосецига эга.

Ироққа қарши иттифоқ мамлакатларининг ҳарбий-ҳаво кучлари таркибида 1.300 тадан ортиқ самолёт, жумладан 6 та авионосецда 400 та машина, шунингдек 1500 та жанговар вертолёт бор. Бронетанк қўшинлари 1.500 та Америка танки ва 2.000 та зирҳли транспортёрга ҳамда Саудия Арабистонида пиёдаларнинг жанговар машиналарига эга.

АҚШ конгрессининг маълум қилишича, Қўшма Штатлар уруш олиб боришга 28 миллиард доллардан 86 миллиард долларгача маблағ сарфлаши мумкин.

МУХТАСАР ХАБАРЛАР

ЛОНДОН. Пайшанба куни Бутун Буюкбританияда Форс кўрфазидаги урушга қарши оммавий намойишлар бўлиб ўтди. Намойишларнинг энг катталари Лондон, Манчестер, Бирмингем, Глазго, Ливерпуль, Лестер ва Бристолда ўтказилди.

Лондондаги намойиш ташкилотчиларининг таъкидлашича, улар ой давомида ҳар шанба куни Британия пойтахтида юриш ўтказишни режалаштирмоқдалар. Уруш ҳаракатига қарши бўлган кишилар АҚШнинг Лондондаги элчихонаси биноси ёнида «кечаю кундуз пойлоқчилик қилинади» деган гапни ҳам айтдилар.

БМТ. Эрон Президенти Али Акбар Ҳошими-Рафсанжони БМТ Бош котиби Хавьер Перес де Куэльярга шошилинч мактуб йўллади, унда Форс кўрфази атрофида уруш ҳаракатлари бошланганлиги муносабати билан таассуф изҳор этилган. У минтақада тинчликка эришиш йўлини излаш мақсадида зўр ғайрат билан ҳаракат қилишга чақирди. Эроннинг БМТ ҳузуридаги доимий вакили Камол Харрози халқаро ҳамжамиятнинг Нью-Йоркдаги қароргоҳида шу гапни айтди.

Дунёда касб-кор ҳам кўп экан. Билъакс мана бу ҳинду келиб-келиб ҳайкалтарошликни касб қилармиди? Касб қилиб завқланармиди? Ўзга ватандошларига ҳайрат бахш этармиди. Бу — жанубий ҳиндистонликларнинг худолари тасвири. Аммо мен уларни кўриб ҳайратланмадим. Эҳтимол, сиғинганимнинг тасвири бошқачароқдир...

(ТАСС).

ВАТАНГА ҚАЙТИБ КЕЛДИЛАР

Жанговар ҳаракатлар бошланиши арафасида совет фуқароларидан яна 123 киши Ироқдан Ватанга қайтишга муваффақ бўлди. Улар 17 январь куни кечаси самолётда Москвага етиб келдилар, деб хабар қилди шу куни бўлиб ўтган Брифингда СССР Ташқи ишлар вазирлиги ахборот бошқармасининг бошлиғи В. И. Чуркин.

У Ироқда жуда оз совет кишилари қолишига эришилганини «Совет дипломатиясининг катта ютуғи» деб атади.

Унинг айтишича, ҳозирги вақтда Бағдодда 112 нафар СССР фуқароси қолган. Уларнинг хавфсизлигини таъминлаш учун имкони бўлган ҳамма чоралар кўзда тутилган, одамлар бомбапаноҳга, бошқа мустаҳкам ер ости биноларига кириб олганлар.

Бағдоддаги элчихона билан алоқа тикланди деди В. И. Чуркин. СССРнинг Ироқдаги элчиси В. В. Посувалюк Ироқ Ташқи ишлар вазирлигининг бункерида Тариқ Азиз билан учрашганлиги ҳақида хабар олинди. Элчи Ироқ ташқи сиёсат маҳкамасининг раҳбарига М. С. Горбачевнинг Саддам Ҳусайнга йўллаган мактубини топширди. СССР Президентининг совет телекўрсатуви орқали берган баёнотида шу мактуб тилга олинган эди.

СССР ташқи ишлар министрлигининг вакили ҳали текширилмаган манбаларга таяниб, Саддам Ҳусайнни одамлар Бағдод кўчаларида кўрибдилар, шаҳарликлар уни табриклаб кутиб олибди, деган гапни айтди.

В. И. Чуркин Саудия Арабистони билан Қувайт чегарасидаги воқеаларнинг ривожи ҳақида гапириб, у ерда «танклар жанги давом этмоқда» деди.

С. ЖАРКОВ,
В. ШИШЛИН,
ТАССнинг дипломатия мухбирлари.

АҚШ МУДОФАА ВАЗИРИНИНГ АЙТГАНЛАРИ

ВАШИНГТОН, 17 январь. (ТАСС мухбири Алексей Бережков). Ҳозирги вақтда «Саҳрода бўрон» операцияси «жуда яхши» ривожланмоқда, деди АҚШ мудофаа вазири Ричард Чейни. У бугун эрталаб Пентагонда журналистлар учун ўтказилган брифингда сўзга чиқди. «Биз операциянинг энг бошланғич босқичида турибмиз, бу операция узоқ вақт давом этиши мумкин, деб таъкидлади АҚШ мудофаа вазири. — Ҳозироқ қурбонлар бор ва эҳтимол бундан кейин ҳам бўлади... Ғалабани эълон қилиш ёки бу операциянинг пировардида одамларнинг ҳалок бўлиши жиҳатидан қанчалик қимматга тушиши тўғрисидаги тахминларни айтишда жуда эҳтиёткор бўлиш керак. Ҳозирча иш чаққи эмас».

Чейни операциянинг дастлабки 14 соатида бир мингдан ортиқ самолёт жанговар топшириқ билан учиб, юздан ортиқ «Томагавк» қанотли ракеталари учирилганлигини айтди. Вашингтон вақти билан эрталаб соат 9 да, деди у, битта Америка самолёти ва Буюк Британия ҳарбий ҳаво кучларининг бир самолёти яксон бўлди. АҚШ Қуролли кучлари штаблари бошлиқлари комитетининг раиси Колин Пауэлл ҳам брифингда қатнашиб, талафот миқдорини аниқлар экан. Американинг бир учувчиси ҳалок бўлганлигини тасдиқлади.

Худди кечагидай эсимда: олтмишинчи йилларнинг бошида Самарқанд вилоятининг «Ленин йўли» рўзномаси таҳририятига (мен масъул котиб эдим) кунаро келиб юрадиган қисиқ кўз, қоп-қора «болакай» эътиборимни тортди. Билсам, асли каттақўрғонлик камбағалнинг ўғли бўлиб, Алишер Навоий номидаги университет талабаси, бунинг устига «ашаддий» шоирча экан. Болаларга аталган шеърларини бериб турдик, югуртириб-елдириб ишлатдик. 1976 йилмиди деиг, Тошкентга кетиб қолди, деб эшитдим. Бу орда бирор идорано маҳкаманинг эшигига қадам қўймай, фақат ижодининг этагидан тутиб юрибди. Насиба экан, абадий «ишсиз». Камбарали (уни шундай деб атардим) «Халқ сўзи»нинг илк сонини тайёрлаб чиқарганлар ва бугун қўлингизга теккан ўн тўртинчисини қиёмига етказганлардан бири бўлди, яъни қўним топди. Биласизми, ўша Қамбар Утаев элликка кирибди. Ишонгим келмайди, аммо илож қанча — йиллар дарё сувидек шитоб ила оқиб ўтмоқда, ахир!

А. МУХТОРОВ.

САРҲИСОБ

Унутмайман Самарқанднинг кўчаларини,
Сутдай ойдин ёғду сочган кечаларини.
Регистоннинг жилвасига қалбим бахшида,
Кўзларимнинг нури ёнар ажиб нақшида.
Шоҳизинда, эй муқаддас, улуғ кошонам,
Юрагимнинг қувватисан, ёрқин пешонам.
Бибихоним мадрасаси — аёл тақдири,
Ҳалол сўзлар мангу Шарқда аёл тадбирин.
Ўтмишимиз теранлиги Афросиёбдан,
Болалигим кечди қўшиқ тинглаб Сиёбдан.
Боғибаланд боғи деди: Баланд бўлгайсан.
Обираҳмат оқ тарадн: Бахтга тўлгайсан.
Улуғбекнинг кўзи билан кўкка термулиб
Қолдим суюк осмонингнинг асири бўлиб.
Темур бобом сағанаси хаёлим олди,
Қадим Турон шуҳратидан ўйларга толдим.
Эй Самарқанд, Навоийнинг излари сенда,
Шу боиски бутун Шарқнинг кўзлари сенда.
Кечмишингнинг шуҳратини тан олар жаҳон,
Тупроғингни босиб юриш эмасдир осон.
Камлик қилар кўзларимга хокингни сурсам,
Камлик қилар юрагимда кўтариб юрсам.
Дардларингни тинглаб жонбахш маъволарингдан,
Камлик қилар тўйиб ўпсам ҳаволарингдан.
Бобомарос юртим, сенга бўлиб зўр посбон,
Бир умрга қилсам арзир кўксимни қалқон.
Жон қатида асраб келган сени авлодим,
Самарқанд, сен тириклигим, обрў, муродим!

—●—

Ватанининг тожию эл фахри бўлган
Улуғларин хўрлашга йўл қўйган халқни
Ҳач қачон демасман: иқболи кулган,
Халқ деб аталмоққа йўқ асло ҳаққи.

Бу халқнн қилмоқ-чун боридан жудо
На қўшин керакдир, на бир саф аскар.
Чалғитса тўрт-беш жуфт ғаламис тўда,
Бир-бирин ғажийди душмандан баттар.

Хоҳлаган тақдирда бир маккор сотқин
Бўриб юборолур бу халқни йўлдан.
Балчиққа бўктириб келажак тахтин,
Қодир ўчиришга ўтмишин дилдан.

Кўксин баланд тутиб, ўзлигин англаб,
Улуғларин бошига кўтарган халқни
Ҳеч қачон бўлмайди ер билан тенглаб,
Теран тушунади бу миллат бахтин.

МАНҚУРТЛАР

— Нега кўпаймоқда болалар уйи?
— Уларни катталар ташлаб кетмоқда,
Болалари дилин ғашлаб кетмоқда.
Бадбахт меҳрсизлар яшар шу куйи.
— Сўнгги пайт бунча кўп қариялар уйи?
— Ахир болалари ташлаб кетмоқда,
Кекса юракларин ғашлаб кетмоқда.
Қайтар дунёдир бу — чархпалак, ўйин...

ҚАЙТАР ДУНЁ

Манқуртлар — чувалчанглар эмас,
Одам қиёфали энг йирик қуртлар.
Уларга ем ўрмон, биноларn пеққос,
Чорва молларию эътиқоди мўртлар.
Манқурт зоти борки ўзини дейди,
Кимнидир юраги, тилидан айирар.
Кимнингдир орзусин, эркини ейди,
Илдизидан узиб, элидан айирар.
Мевалар, жониворлар қуртлардан куйган,
Қалблар кушандаси — жами манқуртлар.
Ипак қуртларини исподга қўйган
Одам қиёфали аянчли қуртлар.

Қамбар УТА.

Ахлоқ-одоб ҳадислари

43. Ким-кимни дўст тутса, шу севгисини билдириб қўйсин.

44. Кимники Тангри дўст тутиб қолса, одамларнинг унга ҳожати тушадиган қилиб қўяди.

45. Қачонки Тангри бирор подшоҳга яхшиликни хоҳласа, унга содиқ вазир бахш этади: у унутган пайтда эслатади, эслаган пайтда ёрдамлашади. Агар Тангри подшоҳга ёмонликни истаса, унга ёмон вазир адо қилади: у унутса эслатмайди, эсласа ёрдамлашмайди.

46. Уйқудан уйғонган одам қўлини то уч марта ювмагунча идишга тиқмасин, чунки у қўли қаерларда тунаганини билмайди.

47. Қайси бир аёлга уйланиш дилга тушиб қолса, олдин уни бир кўришлик ёмон эмас.

48. Қайси бирларингиз намозда одамларга имом бўлиб қолсангиз, намознинг (қироатини) енгил ўқинг! Чунки улар ичида ёш болалар, кексалар, заиф кишилар, беморлар ва ҳожатманд кишилар бордир. Аммо ўзингиз якка ўқиганда хоҳлаганча узоқ ўқийверинг!

49. Қачонки хаёлингиздан бирор шубҳали фикр ўтса, уни тарк этинг!

50. Агар гуноҳ иш махфий қилинса, фақат эгасигина зарар кўради. Ошкора қилинганда эса ҳамма зарар кўради.

51. Бирор киши гапирган пайтида у ёқ-бу ёққа қараб қўйса, демак бу гап омонатдир.

52. Қайси бирингизга Тангри бир касб сабабли ризқ етказиб турган бўлса, ўша касбнинг ўзи ўзгармагунча шу касбни ташламанг.

53. Савобли иш қилганингизда хурсанд бўлсангиз, гуноҳ иш қилганингизда эса хафа бўлсангиз, демак, сиз ҳақиқий мўминдирсиз.

54. Бирор кишидан «Одамлар бузилиб кетди», деган гапни эшитсангиз, билингки, ўша одамнинг ўзи бузилгандир.

55. Қўшниларингиз сизни яхши одам дейишаётган бўлса, демак сиз яхшисиз. Агар улар сизни ёмон одам дейишаётган бўлса, демак сиз ёмон одамдирсиз.

56. Мендан ривоят қилинган бирор ҳадисни эшитганларингизда дилларингизга таниш, баданларингизга таъсир қиладиган ва ақлларингизга сиғадиган бўлса, демак, у менинг айтган ҳадисимдир. Аммо эшитган ҳадисларингиз бунинг аксидек бўлса, демак, у менинг айтган ҳадисим эмасдир.

57. Бир жойда вабо касали бор деб эшитсаларинг, ўша жойга кирманглар, агар сизлар яшаётган жойга вабо келса, ўша ердан қочиб чиқиб кетманглар.

58. Қайси бир халқдан қирқ киши ва ундан зиёд одамлар бирор ишга гувоҳлик берсалар, Тангри уларнинг гувоҳликларини қабул этади.

59. Қайси бир мўмин иккинчи бир мўмин биродари бошига тиғ кўтарса, Тангрининг фаришталари ўша тиғни қайтариб ўрнига қўймагунча, лаънат айтиб турадилар.

60. Қачонки бирор гуноҳ иш қилиб қўйсангиз, уни ювиш учун орқасидан бир савобли бир иш ҳам қилиб қўйинг!

61. Қайси бирларингда жаҳлу ғазаб қўзиса, дарҳол у сукут сақлашга ўтсин.

62. Қайси бирларингдан жаҳлу ғазаб тик турган пайтда келса, дарҳол у ўтириб олсин. Агар шунда ҳам ғазаб кетмаса, ётиб олсин.

63. Қачонки мўминлар ўртасида фитна фасод кучайса, ёғочдан қилич қилиб ол!

64. Подшоҳларингиз яхши, бойларингиз сахий ва ишларингиз бамаслаҳат бўлса, сизлар учун ернинг остидан кўра усти афзалдир. Акс ҳолда ернинг устидан ости афзалдир.

65. Агар уч киши бўлсангизлар, иккиталарингиз алоҳида учинчи шахсга эшиттирмай пичирлаб гаплашманглар, чунки бу уни ранжитади.

66 Қайси бирларингиз ўзингиздан бойроқ ёки ахлоқлироқ одамни кўриб қолсангиз, дарҳол ўзингиздан камбағалроқ ва ахлоқсизроқ одамлар ҳам борлигини эсланг.

67. Дунёдан ўтиб кетганларнинг фақат яхши сифатларини ёд этинглар. Ёмон сифатларидан тилингизни тийинглар.

68. Тўрт тоифа одамларни Тангри ёмон кўради: қасамхўр савдогарни, такаббур камбағални, зинокор кексани ва золим подшоҳни.

69. Тишларингизни мисвок билан тозалаб юринглар ва тозаликка одат қилинглар. Такрор-такрор қилинадиган махсус ишларни тоқ бажаринглар, зеро Тангрининг ўзи тоқ, тоқ ишларни яхши кўради.

70. Ўлим келмасидан бурун тайёргарчилигингизни кўриб қўйинг.

٤٣- إذا أحب أحدكم أخاه فليعلمه أنه يحبه.
٤٤- إذا أراد الله بعبد خيرا صير حوائج الناس إليه.
٤٥- إذا أراد الله بالأمير خيرا جعل له وزير صدق
إن نسي ذكره وإن ذكر أعانه وإذا أراد به غير ذلك
جعل له وزير سوء إن نسي لم يذكره وإن ذكر
لم يعنه.
٤٦- إذا استيقظ أحدكم من نومه فلا يدخل
يده في الإناء حتى يغسلها ثلاثا فإن أحدكم
لا يدري أين باتت يده.
٤٧- إذا ألقى الله في قلب امرئ خطبة امرأة فلا
بأس أن ينظر إليها.
٤٨- إذا أم أحدكم الناس فليخفف فإن فيهم
الصغير والكبير والضعيف والمريض وذا
الحاجة وإذا صلى لنفسه فليطول ما شاء.
٤٩- إذا حاك في نفسك شيء فدعه.
٥٠- إذا خفيت الخطيئة لا تضر إلا صاحبها
وإذا ظهرت فلم تغير ضرت العامة.
٥١- إذا حدث الرجل بحديث ثم التفت فهي
أمانة.
٥٢- إذا سبب الله تعالى لأحدكم رزقا من وجه
فلا يدعه حتى يتغير له.
٥٣- إذا سرتك حسنتك وساءتك سيئتك
فأنت مؤمن.
٥٤- إذا سمعت الرجل يقول هلك الناس فهو أهلكهم.
٥٥- إذا سمعت جيرانك يقولون قد أحسنت فقد
أحسنت وإذا سمعتهم يقولون قد أسأت
فقد أسأت.
٥٦- إذا سمعتم الحديث عني تعرفه قلوبكم و
تلين له أشعاركم وأبشاركم وترون أنه
منكم قريب فأنا أولاكم به وإذا سمعتم
الحديث عني تنكره قلوبكم وتنفر منه أشعاركم
وأبشاركم وترون أنه بعيد منكم فأنا أبعدكم منه.
٥٧- إذا سمعتم بالطاعون بأرض فلا تدخلوا
عليه وإذا وقع وأنتم في أرض فلا تخرجوا
منها فرارا منه.
٥٨- إذا شهدت أمة من الأمم وهم أربعون
فصاعدا أجاز الله تعالى شهادتهم.
٥٩- إذا شهر المسلم على أخيه سلاحا فلا تزال
ملائكة الله تعالى تلعنه حتى يشيمه عنه.
٦٠- إذا عملت سيئة فأتبعها حسنة تمحها.
٦١- إذا غضب أحدكم فليسكت.
٦٢- إذا غضب أحدكم وهو قائم فليجلس فإن
ذهب عنه الغضب وإلا فليضطجع.
٦٣- إذا كانت الفتنة بين المسلمين فاتخذ سيفا
من الخشب.
٦٤- إذا كانت أمراؤكم خياركم وأغنياؤكم
سمحاءكم وأموركم شورى بينكم فظهر الأرض
خير لكم من بطنها وإذا كانت أمراؤكم
أشراركم وأغنياؤكم بخلاءكم وأموركم إلى
نسائكم فبطن الأرض خير لكم من ظهرها.
٦٥- إذا كنتم ثلاثة فلا يتناجى رجلان دون
الآخر حتى تختلطوا بالناس فإن ذلك يحزنه.
٦٦- إذا نظر أحدكم إلى من فضل عليه في المال
والخلق فلينظر إلى من هو أسفل منه.
٦٧- أذكروا محاسن موتاكم وكفوا عن مساويهم.
٦٨- أربعة يبغضهم الله البياع الحلاف والفقير
المختال والشيخ الزاني والإمام الجائر.
٦٩- استاكوا وتنظفوا وأوتروا فإن الله عز وجل
وتر يحب الوتر.
٧٠- استعد للموت قبل نزول الموت.

АЖОЙИБ ДУНЁ

ҚОНУННИ БУЗИШГА ҚАРШИ

● ХИТОЙЛИКЛАРНИНГ ўзига хос миллий рамзига айланиб қолган катта бамбук айиғи — пандани «муваффақиятли» овлагани учун кейинги вақтларда уч киши ўлим жазосига ҳукм қилинди. 1989 йилнинг март ойида ёввойи ҳайвонларни ҳимоя қилиш тўғрисида қонун чиқарилганидан кейин судларда ғоратгарлик билан боғлиқ икки мингдан зиёд иш кўриб чиқилди. Шунга қарамай, нодир жониворларни ва қушларни қириш ҳамда тутиш давом этмоқда. Ҳатто давлат ҳимоясидаги жониворлар жиноий йўллар билан тегишли экспорт рухсатномалари олувчи савдо фирмаларининг қурбони бўлган ҳоллар тез-тез учраб туради.

ШВЕЦИЯ ЙЎЛБАРСЛАРИ

● СКАНДИНАВИЯНИНГ бу мамлакати жанубий ўлкалардан йироқ бўлса-да, йўлбарсларни дунё бўйича экспорт қилишда асосий ўринни эгалламоқда.

Швецияда бундай йиртқич ҳайвонлар ўрмонзорларда эмас, очиқ жойлардаги махсус фермаларда кўпайтирилади. У мамлакат ҳар йили бошқа чет эл цирк ва ҳайвонот боғларига 150 дан ортиқ йўлбарс жўнатяпти.

КОМПЬЮТЕРЛИ ТИШ ЧЎТКАСИ

● ЯПОНИЯДАГИ фирмалардан бири диагностика системаси бор тиш чўткаси ишлаб чиқарди. Тишда бирор бир дарз ёки синган жой бўлса чўтка енгил хуштак чалиб қўяди. Мабодо тишда ковак учраса унда дўхтирга бориш кераклигини ўз эгасига «айтади».

Бу аёл бахтиёрми? Мабодо комронликни биз бу аёлнинг муқим иш жойи борлиги, ой охирида озми-кўпми маош олиб турганлигига йўйдиган бўлсак, ундан бахтли инсон йўқ.

Аммо худди Большевик районидаги «ВЛКСМ 60 йиллиги» давлат хўжалигининг Гумбаз қишлоғида жойлашган бу зиё маскани каби кутубхоналар жумҳуриятимизда шу қадар кўпки, уларда ишлаётганларнинг ҳаммаси бахтиёр бўлса, 9 миллион камбағал бор деганнинг ёқасидан тутмоқ даркор. Афсуски, у ҳақ. Кутубхона мудираси М. Мухторова таъкидлаганидек, бу ердаги китобларнинг салкам ярми рус тилидаги адабиётлар эканлиги, уларни деярли ҳеч ким мутолаа қилолмаслиги ҳам ҳақиқатдир.

Жўра БОБОРАҲМАТ олган сурат.

ҚЎШТЕГИРМОН ЛАТИФАЛАРИ

Билмаганлар билволсин: Қўштегирмон Хўқанди латифнинг этак тарафида жойлашган нўҳиа ва гўзал гўша (шаҳар десанг бўлаверади-ю, лекин чайқов бозори ва чўнтаккесарлари бўлмагани боис қишлоқ деб аташади). Аҳли Қўштегирмон ҳамиша хушчақчақ ва ҳазилкашдур. Бу ерда ҳеч кимни ўз оти билан чақиришмас, феълига қараб бирон-бир лақаб билан аташурлар: «товоқ», «товоқ» дегандай.

Бу машҳур қишлоқда ҳамма латифагўй. Яхшиси, ижозатингиз билан гапни мухтасар қилиб, латифага ўтсак. Энди, латифа дейилгандан кейин сўзни Таша қизиқдан бошламасак айб бўлар.

Таша қизиқ кунн кеча ҳарбийдан қайтган қўшни йигитнинг қўлига чандиб ёзилган «Эрик» сўзини кўриб ажабланибди:

— Ие, ўғлим, бу «Эрик» нимаси?

— «Это проста» Эркинни ўрисчаси, «понял»ми?

— Пўнялликка пўнялу, агар ўрисчаси шунақа бўлса, унда Уринбой тоғанг «Ўрик», Эшмат бувавнг «Эшик», камина «Тешик» бўларканда, а?..

* * *

Бир йигит гапни нимадан бошлашни билмай:

— Яхши қиз, гугуртингиз борми? — деган экан.

— Йўқ, мен нос чекаман, — дебди қизгина тушмагур.

Ғайрат АБДУЛЛОҲ.

РИШТОНЛИК «АФАНДИ»

Қўзибой муаллим сигарет чекаётган 10-синф ўқувчисини тутиб олди:

— Қани, ҳу аҳмоқ, баққа, ке-чи... Ғўдайма! Ким сенга чек деб ўргатди, а? Отангми, ё катта холангми? Қанақа сигирет чекаяпсан ўаи, чиқар бу ёққа...

Бола бўзрайганча тураверди.

— Чиқар дедим! Ё қаёққа яширганингни эсдан чиқариб қўйдингми? Қўрқма, дадангга айтмайман. Қани, хўроз, чиқар сигаретни...

Бола ундан қўрқиб, бошини баттар хам қилиб турaвергач, Қўзибой муаллим ялинишга ўтди:

— Ҳаҳ, ота ўғил-эй... Нега қўрқасан унда... Майли, бир дона узат, чекишамиз. Бу, жуда хумор қилиб юборди-ю, зангар.

И. СУЛТОН.

Шундай кунлар келади:
Сотувчи: Узимизнинг пойафзалимизни чайқовчидан топасиз, амаки.

— Мухбир ука, 6 йилдан бери «Қайта қуриш, қайта қуриш» дейишади, бу ўзи нима дегани?

— Майли, оромини бузмайлик, олий юртдан қишлоқга келган мусофирга ўхшайди.

Шавкат МУЗАФФАР ўғли чизган расмлар.

Табиатни асранг

БЎСТОНЛИҚ КИМНИНГ ХИЗМАТИДА?

Пурвиқор тоғларию, гўзал, хушманзара боғлари билан вилоятимизда кўпчиликнинг диққатини жалб этган Бўстонлиқ бугунги кунда ўйламай тузилган режалар, табиатга шафқатсизларча қилинган ҳаракатларнинг қурбони бўлиш арафасида, жар ёқасида турибди.

Маълумки, сўнгги пайтларда қуриб бораётган Орол сингари Бўстонлиғимиз тўғрисида ҳам матбуот саҳифаларида «бонг»лар тез-тез эшитила бошлади. Шунинг шарофатими... Ҳар қалай районимизнинг Сойлиқ қишлоғи ҳудудида қурилаётган аниқ ўлчов асбоблари заводи қурилиши... тўхтатилди. Ахир бу ўз-ўзидан бўлди, деб ўйлайсизми? Бунда Сойлиқ қишлоқ аҳли билан бирдек куйинган ҳурматли шоир ва ёзувчиларимиз жонбозликлари азимдир. Завод қурилмади. Хўш, шу билан иш тамомми, Бўстонлиқ табиати сақлаб қолиндими?

Ўлкамизда авжи саратон палласида иссиқдан лоҳас шаҳарликлар ўзларини соя-салқин манзилгоҳларга урадилар, қишда эса кумуш қорларию, яшил арчазорлари тоғлари кўркига кўрк қўшган Чимёнга ошиқадилар.

Районимиз ҳудудида икки юздан зиёд дам олиш масканлари, кашшофлар оромгоҳлари мавжуд. Бироқ биронтасининг бўстонлиқликларга дахли йўқ. Чимён ёки Чорбоғнинг энг яхши, сўлим гўшаларини Тошкент шаҳридаги вазирликлар, бошқармалар, хуллас — «казо-казо»лар эгаллашган. Хўш, районимиз меҳнат аҳлию уларнинг болалари қаерда дам олишсин? Алам қиладиган жойи шундаки, бизнинг меҳнатсевар, эл маъмурчилиги йўлида тиним билмаган, қадоқ қўлли деҳқонларимиз бу жойларга кира олмайдилар. Шаҳарлик тенгдошлари дам олаётган масканлар уларнинг фарзандларига ҳам ушалмас орзу.

Мен районимизнинг Сижжак қишлоғида туғилганман. Болалигимдаги табиат манзарасини хаёлан тиклар эканман, вужудимда оғриқ сезаман. Топталаётган табиат, «Қизил китоб»га киритилаётган кўплаб ноёб гиёҳлар тақдири мени ташвишлантиради.

Хумсон қишлоғида бир вақтлар бўлган ва ҳозир йўқ қилиб ташланган «Унгур» нималигини кўпчилик билмаса керак. Айниқса фарзандларимиз! Қишлоғимизда ҳам ҳар бир маҳаллар шундай унгурлар бўлар эди?.. Сижжак сойи қуйироғидаги бундай унгурларда турли хил доривор ўсимликлар, толасидан чак-чак сув томиб турадиган қўнғир гиёҳлар — сумбула ўсар эди... Назаримда булар олис хотирага айлангандек.

Бугун Бўстонлиқ эгаси йўқ боққа ўхшайди. Бошқалар нима дейдилар билмадиму, мен районимизга курорт мақоми берилишига мутлақо қаршиман. Тўғри, бундай ҳолда район бюджетига пул тўпланиши мумкин. Аммо биз шу давргача маданиятимиз ва маънавиятимизни пул билан ўлчаб нималарга эриша олдик? Биз она-табиатни гард юқтирмай, шундайлигича келажак авлодга топширишимиз керак. Йўқса бизни на табиат, на келажак ва на... худо кечирадн. Қарғишга қолишдан чўчийлик.

Басира Саййид АЛИ.
Тошкент вилояти.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖУРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТУЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Индекс: 64608. 4740-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12